

NEMČIJA 'HOČE' ŽIVETI S FRANCIJO V 'MIRU'!

OBOROŽENA TEKMA SE Z VSEMI SILAMI NADALJUJE

Nemčija hoče zase varnost na zapadu
vsled osvojevalnih nakan na vzhodu

Vse pogodbe, sklenjene med vojno in po vojni med
kapitalističnimi deželami, kršene druga za drugo

V svoji knjigi "Mein Kampf" pravi Hitler, da Nemčija ne bo varna, dokler ne uniči Francije. "Francija je Nemčiji tradicionalno sovražna", je pisal Hitler, in naloga tretjega rajha je, da to sovražnico napravi neškodljivim. Tak je bil njegov evangelij do nedavna.

Nova krpa papirja

Ta Hitler je zdaj to svoje mnenje spremenil, ako pogledamo kaj pomenijo, kajti 6. decembra je podpisal s Francijo pogodbo, v kateri se zavezuje, da se ne bosta nikdar vojevali druga proti drugi, in da bosta vse morebitne spore reševali na mirnem načinu.

Nova mirovna pogodba med Nemčijo in Francijo je posledica "monakovskega mira", s katerim sta Daladier in Chamberlain prepustila Čehoslovaško Hitlerju in s tem žrtvovala zadnjo demokratično državo v centralni Evropi fašizmu.

Slično mirovno pogodbo je sklenil s Nemčijo Chamberlain že meseca oktobra. Ampak obveza, ki jo je dal v pogodbi Hitler, je brez vrednosti, kar prav tako dobro ve tudi francoska in angleška vlada, kakor ve Hitler.

Oboroževalna tekma traja dalje

Kajti če bi bila pogodba res to kar pravi da je, čemu nadaljevati z oboroževanjem, kakor da ima vojna že jutri izbruhnila? Ako se Nemčija in Francija ne bosta nikoli vojevali druga proti drugi, čemu nadaljevati z graditvami utrdb na nemški in francoski meji?

"Nevtralnost" Zed. držav v španskem konfliktu

Ameriška vlada je nedavno obtožila sedem Mehikancev in nekaj Američanov kršitve ameriške nevtralnosti v španski civilni vojni, ker so utihotali par ducatov vojnih aeroplanov v Mehiko, od kjer so bili poslani lojalistom v Španijo. Zed. države so proglašile v španskem konfliktu nevtralnost, ki pa je enostranska in koristi fašistom v Španiji. Slednji dobivajo vojne potrebine iz Italije in Nemčije, republikanski vladi v Španiji pa je trg za municije zaprt skoro v vseh deželah. Zed. države bi pomagale republikanski stvari v Španiji, ako bi španski vladi dovolile kupovati v Ameriki vojna letala in druge potrebine, tako pa so hote ali ne hote s svojo nevtralnostjo v resnici v pomoč generalu Francu, ki ni v stiski za municije. Obtoženi kršilci ameriške "nevtralnosti" niso storili nikakega zločina, pač pa pomagali v boju proti fašizmu, in za tak boj je tudi Roosevelt vsaj v svojih govorih, a zalego bi več, če ne bi bil "nevtralen" v španski civilni vojni, pač pa pomagal španski republikani in s tem španskega ljudstva, ki se mora zdaj takorekto osamljeno boriti proti ogromni fašistični premoči.

Čemu je bilo treba francoski vladi ukiniti zakon o 40-urnem delavniku, če ji municije zdaj ni treba producirati toliko, ker je glavna vojna nevarnost odstranjena?

Res je, da Hitler zdaj ne kani napasti Francije ali Anglije, in si je s pogodbo z njima zavaroval hrbet, v slučaju, da prične z invazijo na Balkan in v Ukrajino. Drugače je pogodba, ki jo je sklenil Daladier s Hitlerjem, nič drugega kot nova krpa papirja.

Kršitve pogodb običaj

Izgleda, da državniški sklepi pogodb dandanašnji samozato, da jih kršijo ko hitro mogoče. Na primer, Kellogg-Briandov mirovni pakt so podpisale vse dežele. Vse so se v njemu izrekle, da jim vojna ne bo sredstvo v dosegu svojih namenov, in da se oborožene moči ne bodo posluževale. Japonska in druge države so jamčile s posebno pogodbo nedotakljivost Kitajske. Jamstvo je ostalo le na papirju, kakor jamstvo članice lige narodov, vključni Italiji, ki so se obvezale braniti vsako deželo, ki bi bila napadena. Pogodbe v sedanjih družbi nimajo niti toliko vrednosti kot pogodbe, ki so bile sklenjene pred svetovno vojno. Hitler je kršil vse, katere je smatral za "škodljive" Nemčiji, enako tudi Italija in Japonska, in kršijo jih druge dežele.

Italija na primer je sklenila mirovni pakt z Anglijo, a še preden je dobil slovesno potrditev v Rimu in Londonu, je začela Italija rožljati proti Franciji, čeprav je slednja nedavno odobrila Mussolinijev rop v Etiopiji. Če se Francija zaplete v vojno z Italijo, bo Hitler takoj pomagal svojemu zavezniku in Anglija ne bo mogla stati mirno ob strani. Mirovne pogodbe bi bile potrebne, toda dokler jih bodo sklepali diktatorji, katerim so obljube in pogodbe toliko kakor lanski sneg, bo mir le na papirju, v praksi pa oboroževanje in vojne.

Pomanjkanje iskrenosti

Za veljavnost pogodb je potrebna iskrenost, ki pa jo fašistični in kapitalistični države (Nadaljevanje na 5. strani.)

MIROVNA POLITIKA, KI NE VODI V MIR

Edouard Daladier (na desni) smatra, da je storil dobro svetovnemu miru, ker je žrtvoval Čehoslovaško Hitlerju. Šel je korak dalje in podpisal s nacijsko Nemčijo mirovno pogodbo, ki je nič drugega kot le "nova krpa papirja". V odgovor po tem "mirovni" paktu je dobil izjavljeno Italije, ki hoče to in ono, kar je sedaj še pod francosko zastavo. Takozvane "demokratske" vlade s temi pogodbami gladijo pot Italiji in Nemčiji, ki imata svoje namene in cilje zaupno določene in bosta pomagali druga drugi, da si pridobita novih dežel v Evropi in kolonije, kjer jih bo še pač mogoče vzeti. (Na sliki na levi je trgovski minister Fernand Gentin, ki je premierju pomagal k "sporazumu" s firerjem.)

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

Volitve v Jugoslaviji prošle nedeljo so izpadle kakor je bilo pričakovati. Zmagala je Stojadinovičeva vlada povsod razen na Hrvatskem in v Dalmaciji. Tako je poročal "New York Times" Na Hrvatskem je dobila Mačkova struja glasov na 90 odstotkov glasov in v Dalmaciji 60 odstotkov. V Sloveniji je kajpada zmagala Stojadinovičeva mašina s pomočjo dr. Korošca, ki kot notranji minister gospodari nad političnim, gospodarskim in kulturnim življenjem Slovenije (več o tem bo pisal urednik v svojih posebnih člankih, ki izhajajo v Proletarcu).

Štiriindvajset katoliških duhovnikov je bilo aretiranih na Dunaju zadnji teden, ker so obtoženi "ruvarjenja" proti (Hitlerjevi) državi. Pet izmed njih je bilo takoj poslanih v koncentracijsko kampo v Dachau.

Memel (litvinska luka) je dobil pri volitvah 11. dec. nacijsko večino. To mesto je bilo vzeto Nemčiji po svetovni vojni. Zdaj so ga Litvinci morali že skoro čisto izpušiti iz rok.

Čikaški kardinal Mundelein je v posebni izjavi po radiu okrcal svojega duhovnega tovariša "fathra" Coughlina, češ, da to kar govori proti židom je

le njegovo privatno mnenje, ne pa stališče katoliške cerkve. Coughlin povzroča katoliški hierarhiji s svojo histerično demagogijo čezdalej večji glavobol.

Angleški premier Chamberlain pričakuje, da bosta bodisi Nemčija, ali pa Italija, cziroma obe sporazumno, sprožile meseca februarja novo bombo, ki bo vzmetirala svetovno ozračje in pritiskala zaplesti svet v novo vojno. On še vedno upa, da se mu pravčasno posreči "pomiriti" Hitlerja in Mussolinija.

Naciji so pri zadnjih volitvah v Memelu (Litvinska) močno pretepli ameriškega časnika Roberta Sellmerja iz Milwaukeeja, Wis.

Notranja politika Litvinske, Slovaške, Rutenije in Slovenije je popolnoma v rokah duhovščine. Na Litvinskem so se zadnje dni vršile velike demonstracije proti premierju duhovniku V. Mironasu in zahtevajo na njegovo mesto bivšega premierja Waldemarasa, ki živi zdaj v izgnanstvu.

Premier Chamberlain je na shodu v nedeljo 11. dec. izjavil, da je Anglija prošle mesece veliko storila za mir v Evropi in drugod po svetu, in svedo, da to kar govori proti židom je

A. F. L. proti stavki časnikarjev pri Hearstu

Prošli teden so pri Hearstovim dnevnikoma v Chicagu zastavljali časniškarski delavci, organizirani v American Newspaper gildu, ki je pridružen k CIO. Namesto, da bi tiskarji in drugi organizirani delavci pri Hearstu unijali časnikarjev pomagali, je vodstvo unije A. F. of L. izjavilo, da stavke ne bo podpiralo, ker je v resnici naperjena proti unijam Ameriške delavske federacije. Ker je to svojo izjavo razširilo tudi po radiu, je stavki veliko škodovalo in ob enem odobrilo skenjanje tiskarjev proti uniji časnikarjev. Mnogi unijski tiskarji početje voditeljev obsojajo in nekateri lokali so proti rušenju delavske solidarnosti tudi protestirali.

Trst v zagatah

Trst, ki je po razpadu Avstro-Ogrske veliko trpel na izgubi prometa, se mora spet boriti za eksistenco vsled novih prometnih izgub, ki mu jih je povzročila Hitlerjeva okupacija Avstrije in na to sudetskih krajin Čehoslovaške.

Zenske v industriji

V Zed. državah je uposlenih v industriji, v trgovinah in v uradih 10,750,000 žensk, med njimi več milijonov omoženih.

Naciji prenehajo mučiti Žide šele "ko vse iztrebijo"

Hitler je obljubil izboljšati razmere v Nemčiji čim ubije marksizem in židovsko pošast; vzel je delavskim organizacijam vse in razlabil žide. Pomanjkanje in draginja v Nemčiji se vzlic temu več

Mučanju Židov v Nemčiji ne bo še konca. Naciji zahtevajo, da vsi zapuste deželo in da ne bodo mirovali, dokler bo kak Žid v tretjem rajhu. Nihče ne sme odnesti ničesar iz Nemčije. Imovina jim je zaplenjena. Zakoni, v katerih je eden izmed zakoncev Žid in drugi ariječ, se morajo razveljaviti. Kdor izmed zakoncev "arijskega" plemena hoče živeti v naprej z židom ali židkinjo, bo tudi sam smatran za žida in izgubi pravico do dela in vse druge pravice. Mestna uprava v Goettingenu je Židom prepovedala voziti se v avtobusih. Pohajanje v parke, gledišča in druge javne naprave jim je prepovedano. Ronis Schlerman, ki je bil pred nacijsko vlado profesor boštanke na berlinski univerzi, je nedavno prišel v Ameriko in pripoveduje o nacijskih mučenjih židov. V koncentracijskih kampih mnoge trpinčijo toliko ča-

sa, da padejo mrtvi, drugi židje pa jih morajo pokopati. Vlegati se morajo po trebuhu in lizati zemljo, za pitno vodo pa jim dajejo milnico, v kateri so se umivali pazniki. Mnogim vžgo na prsa, na hrbet ali na roko svastiko.

Z Dunaja je bilo prošle teden odpeljanih 560 židovskih otrok, ki so dobili dom v zavetiščih v Angliji. Starši, ki so spremljali svoje otroke na pota, so jih videli zadnjič. Dogajali so se pretresljivi prizori, ko so matere zadnjič poljubljale svoje otroke, in nekatere je zadela kap. Nacijska okrutnost je razbila že tisoče židovskih družin, toda bestialnost se še niso nasitili in tirajo svoj sadizem dalje. Samomori med židi so čezdalej bolj pogosti. Prilike za zaslužek so jim odvzete. Vse jim je že prepovedano. Trgovine jim je drhal izropala in nato so jih morali (Nadaljevanje s 3. strani.)

Predavateljska tura, ki jo je aranžirala Prosvetna matica, dobro uspela

Prvo predavanje, ki ga je imel pod pokroviteljstvom Prosvetne matice Frank Zaitz, je bilo v Burgettstownu, Pa. Predsedoval je Frank Laurich. Dne 20. novembra je predaval v Pittsburghu. Navzočih je bilo okrog 250 ljudi. Predsedoval je F. Klun. Apel na navzoče za kritje stroškov te ture je napravil John Terčelj. Sestri Klun in Miss Zugel so zaplele nekaj pesmi, mladi Hrvatini je igral na harmoniko in njegova sestra na kitaro. Po predavanju so igralci iz Strabana vpriporili burko "V brivnici". Kolekta je znašala 16.50. Od tega je šlo \$8.50 Prosvetni matici, ostalo pa za tisk letakov ter druge izdatke. V Bridgevillu je predsedoval John Kvartich. Udeležba je bila jako dobra. Nadaljna predavanja so se vršila na Imperialu, Moon Runu, Libraryju, Greensburgu, Willocku, Conemaughu, Johnstownu (Moxhamu), Sharonu in 2 v Clevelandu (v Slov. del. domu v Collinwoodu in S. N. D.

na St. Clair Avenue). Zaradi velike snežne nevihte, ki je divjala v zapadni Pennsylvaniji na Zahvalni dan, je bila udeležba v par krajih bolj pičila, posebno na prireditvi federacije SNPJ v Greensburgu. Vsakdo je bil vesel, ako je mogel biti v takem vremenu doma. Na predavanju v Libraryju je zapel pet pesmi pevski zbor "Bled". Vsled snega ljudje niso mogli do dvorane z avti, a udeležba je bila vzlic temu precejšnja.

V Conemaughu so igrali na godbene instrumente Joe Turk in njegova sinova. Predsedoval je Andrew Vidrich, na Moxhamu Johnny Rak, na Sharonu J. Garm, v Willocku Eddy Mi-

klavčič, v Greensburgu Anton Zornik, na Imperialu F. Avguštin, na Moon Runu J. Ambrozic, na Libraryju L. Prijatelj, v Collinwoodu Joseph Durn in v Clevelandu Milan Medvešek.

Za kritje stroškov so udeleženci prispevali \$137.50. Prodanih je bilo precej izvodov koledarja in "Proletarec" je dobil nekaj novih naročnikov.

S predavanji so bili ljudje povsod zadovoljni. Aranžma je bila v vseh naselbinah vzorna in na vseh shodih je vladal lep red. Odborniki klubov, društva in domov in federacij so poskrbeli za oglašanje in pomagali, da je bila ta predavateljska tura resnično uspešna vzlic vremenskim oviram.

KAKO IZ MRTVILA SPET V AKTIVNOSTI?

Razkol v soc. stranki, boji med unijami in v unijah CIO in AFL, kriza, brezposelnost, nesoglasja v JSZ v času zadnjega njenega zbora ter razni drugi vzroki so privedli naše gibanje v stagnacijo, v kateri mora ali podležti, ali pa si NAJTI POT v novo življenje.

Čas je, da začnemo razmetavati o vprašanju, ali smo že sposobni živeti, ali pa kratkoma napovemo bankrot. Vsi hočemo, da obvelja prvo, teda v ta namen bo treba tudi življenja, ne samo volje.

V tej številki pričenza s kritično razpravo o našem gibanju v Detroitu Anton Jurca. V eni prihodnjih pove svoje vtise o delu naših ljudi, o njihovi resigniranosti itd., Frank Zaitz, ki je nedavno obiskal mnogo naselbin v Pennsylvaniji in Ohio.

Uredništvo Proletarca bo v kratkem aranžiralo posebno razpravo o vsem, kar se tiče sedanjosti in bodočnosti delavskega gibanja med našim ljudstvom. Vsi, ki se v njemu udeležujejo, ali so kdaj prej bili aktivni, bodo povabljeni izraziti svoja mnenja, da potem skupno ugotovimo, kaj treba storiti, da delo tisočih ne izgine v pozabljenost, nego da bo nadaljevano z novimi in starimi močmi.

Poostrevanje hujskanja proti Frances Perkinsovi

Proti nikomur v zvezni vladi ni toliko sovražne kampanje kakor proti delavski tajnici Frances Perkinsovi. Napadajo jo reakcionarni kongresniki in senatorji, profesionalni patrioti, odborniki A. F. of L. in vsi kapitalistični listi. Komander Ameriške legije zahteva, da se jo obtoži zanemarjenja dolžnosti, ker protektira "komuniste" pred deportacijo, odborniki A. F. of L. jo dolže pristranosti, češ, da pomaga kjerkoli more unijam CIO, pred Diesovo kongresno komisijo pa jo dolže zvez z rdečkarji in nepatriotični aktivnosti. Kapitalistično časopisje jo

napada, ker varuje "komuniste", med njimi Avstralcina Harry Bridgesa, ki vodi na zapadni obali unijo pristaniških delavcev. Četudi je Perkinsova v raznih izjavah dokazala, da se ravna po zakonih in pojasnila tudi Bridgesov slučaj, ji vse to nič ne izda in njeni nasprotniki pritiskajo bolj in bolj na zahtevo, da jo naj predsedstvo Roosevelt nadomesti z bolj "pravično" patriotično osebo. Glavni greh Perkinsove v očeh reakcije in kapitalistov je, ker skuša biti res delavska tajnica in koristiti delavcem. Tega delodajalci niso navajeni. Ona bi jim ustregla, če bi

napadala unijo CIO, ako bi pomagala k razdvajanju med delavci namesto k slogi, ako bi služila za orožje v boju proti radikalnim delavcem in če bi sprejemala navedila od trgovske komore, namesto da dela po svoji vesti. Ona smatra delavski department za ustanovo, ki naj služi delavstvu, ne pa izkoriščevalcem, zato je delavski department pod njenim vodstvom dobil važnost kakršne doslej še ni nobenkrat imel. Reakcionarji, ki so do njenega prihoda sedeli v njemu, pač niso mogli napraviti iz njega institucije v korist delavstvu, za-

to je bil delavski department pod njimi le slepilo.

Vodstvo A. F. of L. ji je nasprotovalo od početka. Sploh so birokrati A. F. of L. Rooseveltu zelo zamerili, ker jo je imenoval na to mesto, kajti predlagali so mu namesto nje nekega konservativnega "delavskega vodjo" iz svojih vrst. Verjetno je, da Frances Perkinsova v svojem področju stori marsikaj, kar se pozneje izkaže za napačno, nihče pa ji ne more očitati, da ne služi s svojim oddelkom namenu, radi katerega je bil ustanovljen. ato tudi ima toliko sovražnikov.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za prebrat v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz.
Business Manager: Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Izmenjava manjšin

Odkar so nemški naciji začeli ponovno preganjati Žide, so se tudi nekateri ameriški krog: in listi začeli igrati z idejo — izmenjave narodnostnih ali plemenskih manjšin. Neki profesor je dejal: "Nemci ne marajo Židov; v Ameriki je pa mnogo Nemcev, ki se navdušujejo za Hitlerja; izmenjajmo jih torej, pa bo mir in zadovoljnost na obeh straneh." Mož je celo pripravljen dati Hitlerju tri njegove ameriške podrepnike za enega Žida, kar se ne sliši kot kompliment za nacije in Hitlerju gotovo ni ugajalo.

Eden chicaskih dnevnikov, namreč republikanski "News", gre pa korak dalje in predlaga:

"V deželi imamo na tisoče komunistov, ki so popolnoma nezadovoljni z našim ekonomskim sistemom in našim vladnim sistemom. Zuckaj ne bi teh ljudi zamenjali za Ruše, ki bi radi postali svobodni državljani v demokratični republiki? Dalje imamo v Ameriki mnogo nemških nacijev in italijanskih fašistov, katerim se vidijo idealni diktatorji kakršna sta Hitler in Mussolini. Zakaj ne bi poslali tudi teh ljudi v Nemčijo in Italijo, v zameno za enako število Nemcev in Italijanov, brez oziroma na plemensko ali versko pripadnost, ki bi rajši postali iskreni in lojalni državljani Združenih držav?"

Člankarju pri "Newsu" se vidi ta rešitev kar "idealna".

Mož je pa pozabil, da bi težko dobil kakega komunista ali nacija ali fašista v Ameriki, ki bi bil pripravljen sprejeti njegovo rešitev problema zatiranih manjšin. Ti ljudje predobro vedo, da bi nikjer na svetu ne bili deležni take prostosti in takih svobod kot v Združenih državah, kjer smejo početi in gojiti karkoli se jim zljubi. V Nemčiji, Italiji in Rusiji bi morali pa molčati in plesati natančno po "muziki od zgoraj", sicer gorje jim! In to jim ne diši. V Ameriki je pač vse prijateljsko, tu lahko rogovilijo in rovarijo po mihi volji. Vse, kar si še želijo, je to, da bi vsilili deželi še svojega "firerja" ter dobili ljudstvo pod svojo komando.

Sicer pa pri "Newsu" najbrž niso imeli v mislih zgolj fašistov in komunistov, temveč nemara tudi — socialiste, liberalce in razne progresivce, za katere kot pristni republikanci gotovo niso navdušeni. Ideja se jim mora videti strašno lepa: Spraviti iz dežele ne le vse fašistične in komunistične rovarje, temveč tudi socialiste, liberalce in druge naprednjake, sem pa dobiti ljudi, ki bi bili že iz same hvaležnosti pripravljeni postati pohlevni hlapiči tudi najbolj nazadnjaškega režima... Prekrasen sen!

Nu, takšno sanjarenje ne bo rešilo ne problema fašizma in komunizma niti problema preganjanja narodnostnih, plemenskih, verskih ali političnih manjšin ("News" je slednje lepo prezrl). S fašizmom in komunizmom, kolikor ga je v Ameriki, bo moralo opraviti ameriško ljudstvo samo — s tem, da jima pokaže hrbet in jima pove, da ju odklanja. Sicer je pa treba poudariti, da oba uspevata le v razrvanih ekonomskih razmerah — v času gospodarskih depresij, bede in brezposelnosti — ki ustvarja sistem, med katerega zagovorniki je tudi "News". Odpravite te razmere, pa bodo oboji preko noči ostali brez vsake opore od strani ljudstva!

Za vprašanje preganjanja manjšin v centralni Evropi, predvsem nemških Židov, bi se pa morali v prvi vrsti pobrigati v Londonu in Parizu, kjer so omogočili novodobno srednjeevropsko barbarstvo, potem mu pa v Monakovem prilili novega goriva! Ampak do danes so storiili še prekleto malo zanje. Tudi v Moskvi se ne zanimajo za ta problem, čeprav bi jih, kot proletarsko državo moral zanimati, prostora jim pa tudi ne manjka. Koliko bo lahko storila v tem pogledu Amerika, je pa, seveda, problematično sprčo ogromne brezposelnosti, ki jo tlači; republikanci in konservativni demokratje v kongresu bodo najbrž nasprotovali še tistim priporočilom v prilogi teh beguncev in brezdomcev, ki jih utegne predložiti Rooseveltova administracija.

H koncu moramo še enkrat ugotoviti, da ne zanima republikanskega "Newsa" in njemu podobnih listov toliko vprašanje preganjanja manjšin, kakor vprašanje, kako stopiti na jezik vsem liberalnim in resnično progresivnim elementom v deželi, ki zahtevajo reform, ki bodo zalegle, da bi potem reakcija lahko nemoteno in nekritizirano podila ameriški gospodarski voz po starih izvoženih kolovozih, po katerih so ga l. 1929. pritrjali že čisto do roba gospodarskega prepada. To je vse, kar jih mika. Komunizem jim je pri tem dobrodošlo sredstvo za dosego tega namena, fašiste pa vključujejo tako "zaradi lepšega", da ne bi njihovi čitatelji slučajno izpregledali in zasledili nastavljenе pasti.

Na tako pisanje meščanskih listov, sestavljeno iz lepih fraz in izzvenevajočih "zanimanje" za človekoljubne podvige in red v naši politični džungli, moramo biti pozorni, ako ne želimo iti kot tepčki na njihove spretno nastavljenе limance!

Dolžnost vsakega poštenega urednika je, da pove svojim čitateljem popolnoma odkrito, kar si misli o stvareh, ki jih komentira ali razčlenjuje. Bojazni, da je njegovo mnenje o neki stvari morda v navzkrižju z mnenjem kakega drugega urednika, ne sme poznati. Vsi ljudje niso bili nikdar do pitice enakega mnenja o vsaki stvari. Bati se je treba le hinavščine in neiskrenosti. Kar se tiče pa zmot, smo jim pa vsi podvrženi in jih je treba le priznati in se iz njih učiti. — Ivan Jontez.

ZRTVE NACIJEV V NEQYORSKEM ZAVETIŠČU

Na podlagi kvot so Žed. države pripustile v Ameriko tisoče Židov iz Nemčije in Avstrije. Na sliki je skupina izmed njih, ki je bila po dolgem stradanju poškodovana ob prihodu v New York. Proti temu naseljevanju pa se v Žed. državah čedalje bolj širi historični krik proti nadaljnjemu naseljevanju Židov, češ, da jih je že zdaj preveč v deželi. Citajte o tem problemu dopise in članke v Proletarcu.

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

IX.

"Runo, tiho!", se je začel klic iz za hiše. Pes se je umaknil, midva pa sva šla po drugi strani na vrt. Na trati je sedela stara ženica in pestovala par mesecev starega otroka. Oče je spal v senci. "Ni nikogar doma," je naju ogovorila.

"Kako da ne," sem ugovarjal, "saj ste vi doma."

"To že, ampak Toneta ni in Pavle." Tone je moj brat in Pavla njegova žena. Mati je mislila, da sva midva njuna znanca in ju prišla obiskati.

"Kam sta šla," sem vprašal. "V 'iški vintgar' sta se peljala. Tam imata čebele v reji."

"Lep dan imamo," sem nadaljeval pogovor, "le vroče je od sile." Gledal sem starko, ki me smatra za tujca in nama pripoveduje, da ni nikogar doma. Ko sem jo videl zadnjič, je bila še krepka, lepa ženska. Zdaj je vsa izgarana in upog-

njena. Ako bi jo srečal na ulici, je ne bi poznal, kajti leta spremene človeka. Tudi mene so in ni me spoznala. Ko me je pred 31. leti spremljala po Jurčkov pot, mi je rekla, naj se vrnem kmalu, vsaj čez dve leti. Veliko reči mi je naročevala. "Čakala bom toliko časa, da se vrneš," je rekla takrat in potem mi je to zagotavljala v pisnih listih za leto. Zdaj stoji tu pred njo in mi pravi: "Ni nikogar doma." Saj sem prišel sem vendar samo radi nje, a ona me smatra za tujca, ki je prišel obiskati mladega gospodarja. To je tako enostavno, kajti kdo vendar bi prišel obiskovati stare ljudi, ki čakajo samo še smrti!

Pomenka mi je bilo zadosti. "Me nič ne poznate..." Pogledala me je, nato Angelo, odločila naglo otroka v travo in vstala. "Francelj!" Tako sva se seznanila. Jok je kmalu premagala in zaklicala, "Lovrenc, Francelj je prišel in Angela!" Oče se je prebudil in mati mu je znova ponovila radostno novico. 78 let ima in še raven ko sveča. Zobe ima še vse ohranjene in teden prej je šel po prva očala. Pred par tedni sem jim pisal, da prideva, a dneva jim nisem navedel. Nekdo je v ljubljanski časopis poročal, da dosepeva v Ljubljeno 1. julija, z istim vlakom, kot članice Slovenske ženske zveze. "Vsi smo se pripravljali, da vaju pridemo čakati na postajo," je nama pravila mati. Pa sem jih prehitel. Kako so naju uvrstili v dotično vest, mi je še danes uganka. Najbrže tudi članicam Slovenske ženske zveze.

"Kako je doma?" sem vpraševal. Mati je odgovarjala. Dela vsak dan, kakor je delala od rane mladosti. Dela je veliko, a na služinčad se ni zaneš. Najboljše je opravljeno ti isto delo, ki ga človek sam izvrši, je rekla. Nak, mleka več ne vozi v Ljubljano. To opravljajo zdaj Pavla. Ko sem hodil v šolo, sem pomagal materi raznašati mleko po Ljubljani štiri leta. Ob šestih jutraj me je zbudila, pa sva rinila voziček po blatni ali pa zasneženi Jurčkov pot. Kadar je bilo veliko snega, sva bila do mostu na dolenski mitnici že vsa prepotena. Kuharicam sem se smilil in so mi postregle s kruhom, s kavo, in ob praznikih s potico. Veliko mleka je raznesla moja mati po hišah, veliko sočiva izvozila v mesto in delala doma in na polju toliko, da ni imela za čitanje nikoli časa. V mladosti je bila dobra pevka. Skoro vsako jutro, ko sva skotala delo, me je vodila v šentjakobsko cerkev, da sva izmoli za služinčad, nato pa sem tekel v šolo, ona pa se je vračala s praznim vozičkom na druga vsakdanja dela. Nekega dne me je prosila, da naj voziček jaz peljem skozi do doma. Bilo mi je 8 let. Mati je koralaka poleg in zdela se mi, da je silno utrujena, morda bolna.

Bal sem se zanj. Par ur pozneje se je družina pomnožila za novega člana. Po štirih dneh je šla mati spet z vozičkom v Ljubljano. Tako je bilo vsakokrat. Osem otrok je imela. Pet je še živih. Ko sta se vzela, sta z malo doto kupila par njiv in hišico na Barju. Garala sta oba in dokupovala njive, travnike in krave. Nakopala sta si dolg in ga po letih napornega dela vsega plačala. Brat ima zdaj čedno posestvo in vozi se v kočiji, v svoji kočiji.

Oče mi je pravil o Srbiji. Pred par dnevi se je vrnil iz Pančeva, ko so mu z doma pisali, da pridem. Tam dela pri hčeri. Srbi so silno leni, je dejal, posebno ženske. Hej ima dvajset uposlenih, pa ne naredi tri toliko kot ena Slovenka. Tudi snažne niso tako kakor naše ženske. Drugače se mu tam dopade, je dejal, samo cili rice se ne more privaditi. Rad čita, a teh črk ne razume. Hej dobiva liste iz Ljubljane, da mu ni dolg čas. Doma mora delati dolge ure, pri hčeri v Pančevu pa samo 6 do 8 ur, da ima dovolj časa za počitek.

Na domačiji pri sinu se pa silno utrudil. Je preveč dela, a on potrebuje počitka. Nič več ne prenese toliko kot nekoč. Boji se, da ga bo "stisnilo", a on bi še tako rad živel. Umreti se jako boji, a bo moral. Starost je starost, ni pomoči, je pojamaral.

Šli smo k sestri, ki ima dom par lučajev stran. Pred par meseci ji je umrl mož, ki je bil po poklicu mizarjski mojster. Imel je cvetočo obrt, zdaj pa stroji v delavnici samevajo in sestra plaka. Tugovala je toliko, da ga bo "stisnilo", a on bi še tako rad živel. Umreti se jako boji, a bo moral. Starost je starost, ni pomoči, je pojamaral.

Pravila mi je, kako se ima ta ali ona sestra, kako brat in starši. Tako je minilo prvo popoldne doma, zvečer pa sva šla na operno predstavo, ki je bila zadnja v sezoni.

Ko so bratu doma povedali o mojem prihodu, me je hotel videti in je šel vsled tega tudi on v gledališče. Oče me je naju opisal in brat je domneval, da me bo lahko spoznal. Slučajno je dobil vstopnico za sedež v isti vrsti kot sva bila midva in me kmalu izbral za pravega. Ko pa je med odmorom mislil ogovoriti, je namerom opustil, ker so začele z Angelo govoriti dve dekleti kot da smo si že stari znanci. Seznanila sva se z njima na Tirolskem, brat pa si je mislil, "ta dva ne moreta biti tujca, ko ju poznajo domači ljudje." Tako je sedel par korakov od naju do konca predstave, potem pa nama sledil ven in se končno vendarle ojunail, češ, očetov opis se vjema z mojo postavo, bržkone sem prav. Tako smo si nehali biti tujci. Doma pa sem bil prav malo. To mi je brat zameril, češ, vsakdo, ki pride iz Amerike, je pri svojih, vidva pa zmerom na potovanju, ali pa v družbi v Ljubljani. Tudi Angelina mama se je pritoževala radi tega.

Ampak kaj bi doma? Mar

Pokojni Kemal Atatürk v drugačni luči

Pisati o sodobnih diktatorjih in režimih, ki so jih vzpostavili, je težavna stvar; prvič so nam časovno približali, drugi pa velika večina izmed nas nima točnega oziroma direktnega vpogleda v njihovo delovanje in v razmere, v katerih so se porajali in v razmere, ki so bile ustvarjene pod njihovim vplivom; zanašati se moramo na tuje viře, ki so često pristranski, ali so vplivali na nje razni predsodki itd. To je vzrok, da so naše slike sodobnih diktatorjev često precej daleč od točnosti, kar moram priznati tudi o sličici pokojnega turškega diktatorja Kemala Atatürka, ki je bila objavljena zadnjič v "Proletarcu".

Če bi Kemal in njegovo Turčijo poznal iz prvega vira, to je osebno, bi bila moja hvala prejkone manjša, cela stvar pa kritičnejša. Ker sem pa poznal Kemala in sodobno Turčijo zgolj iz drugih virov — raznih člankov in opisov, ki so jih prinesli ameriški listi in magazini zadnja leta, pa tudi ob priliki njegove smrti — sem, mislim, s svojo nekritično pohvalo dejanj in nehanj tega moža ustrelil marsikatega kozla, kakor pravimo.

Dó tega spoznanja me je privedel članek, ki ga je priobčil v "New Leader" Max Nomad, avtor knjige "Rebels and Renegades" in "Apostles of Revolution", ki bosta v kratkem izšli v New Yorku. Nomad je v tem svojem članku, ki se tiče Kemala, povedal marsikaj, kar mi je bilo doslej tuje.

Max Nomad prizna, da je Kemal Atatürk povzročil srednjeveško orientalsko Turčijo in vpeljal mnogo novotarij; tega ne skuša tajiti. Ampak Kemal tudi ni bil tako idealen diktator, kakor se je videlo marsikateremu izmed nas — ker pač nismo poznali moža osebno in ker nam je bil njegov dvig na oblast in njegova metoda vladanja kolikor toliko tuja zadeva. Nomad nam pa pove, da je bil Atatürk tudi precej — brutalen vladar; vladna oblika, ki jo je bil vpeljal, pa tudi vse prej kot idealna.

O slednji pravi Nomad, da ni zgolj prikrita imitacija vojaške diktature po jugoslovanskem ali poljskem vzorcu, niti golo posnemanje italijanskega ali nemškega fašizma, čeprav ima marsikaj sorodnega z njima; pač pa je nekaj novega in obenem nekaj, kar bi se lahko imenovalo "manjkajoči člen" med fašizmom in uradnim "komunizmom". Nomad namreč meni, da je tudi fašizem v bistvu protikapitalističen in da stremi za podraževanjem kapitala in industrij, pri čemur se drži gesla: Vse dobre službe za nas, za tekmece pa koncentracijska taborišča in izstradanje. To, pravi, drži tudi za ruski "komunizem". (Narekovaji njegovi.)

Kemal je iztrebil ali pragnal manjšine, ki so predstavljale kapitalistični element v nekdanji Turčiji, pravi Nomad, ki dodaja, da so bili pri tem tudi prizadeti delavci. Obstoječe industrije so bile podraževane, druge je zgradila država. Tako danes ni vredno govoriti o turškem kapitalističnem razredu — dočim obdelujejo zemljo mali kmetje in najemniki. Vodilne industrije obratuje vlada, ki lastuje tudi železnice in trgovsko mornarico, obenem pa tudi lastuje skoro vse kapital bančnega sistema. Poleg tega je Kemal dal pobudo za ustanovitev zadrug, ki oskrbujejo s potrebščinami uradništvo in armadne častnike in njihove družine. Tako je danes Kemalova Turčija bliže sistemu popolnega podraževanja, kakoršnega imajo v sovjetski Rusiji, kot kakera koli druga dežela. In vendar je bil isti Kemal, ki je v zgodnjih dvajsetih (med 1920. in 1930. letom) z eno izdajalsko potezo

naj ljudi zadržujem od dela?

Ali naj jim pomagam? O, dela je veliko in bi mi bržkone nič ne branili.

(Dolje prihodnjič.)

dejansko iztrebil celokupno vodstvo tedaj cvetočega komunističnega gibanja v Turčiji! Mož je dovolil komunističnim delegatom udeležbo na kongresu Tréte internacionale, ko so pa bili na potu preko Črnega morja, je dal njihovo ladjo potopiti!

Kemal je bil mnogo let zaupen zaveznik boljševiške Rusije, ki je dejansko preskrbelo mnogo kapitala za nove državne industrije v Turčiji. Boljševiki so bili v zadregu, kako naj imenujejo Kemalovo Turčijo; "proletarske" je niso mogli imenovati, ker je bil ta naziv prav tako prepovedan v Kemalovi deželi kot "socialistična" ali "komunistična"; da bi ga imenovali fašista ali kapitalista, so pa branili tesni medsebojni prijateljski odnosi. Tako so se naposled odločili imenovati Turčijo "kmečko republiko", s katero je bila "proletarska diktatura" lahko v intimnih odnosih.

In vendar, pravi Nomad, so turški kmetje še vedno prav takšni reveži in prav tako brezmočni kot so bili pod sultanom, ali prav tako vplivni v zbornih domačih deželah kakor so najemniški farmarji in kmečki delavci na jugu Združenih držav. Kajti resnični vladar današnje Turčije je kombinacija častnikov in uradništva, ki kolektivno seveda, lastuje in izkorišča vso deželo.

Tako piše o Kemalu in njegovi Turčiji Max Nomad v "New Leader". Upam, da je izrekel svojo sodbo na podlagi točnejših virov kot so bili na razpolago meni. Če je bil pa površen, pristranski ali vobče netočen, je to seveda njegova smola. Jaz sem hotel zgolj pokazati, kako težko je pisati o sodobnih diktatorjih, če jih ne poznaš, z njihovim delovanjem vred, iz prvega vira, to je na lastne oči. — I. J.

Rad bi pomagal več...

Bellaire, O. — Obžalujem, da ne morem v tiskovni sklad Proletarca letos prispevati večjo vsoto. Šest mesecev sem brez zaslužka in na grbi imam šestdeset let. Zato priporočam onim, ki so v boljših razmerah, da prispevajo v oporo svojemu listu toliko bolj. Rov. št. 6, Rail River Coal kompanije, začne obratovati, a ne vem, če mi bodo še kdaj dali delo v njemu, ker se starih premogarjev branijo. Za to družbo sem delal kakih 30 let in na koncu imam brezposelnost in skrb. Da bi vprašal za miloščno razne rešitve, sem preponosen. Tudi mi je pod čast pometati ulice po Bellairu dva dni v tednu za par dolarjev grocerije, ki jo za tako delo daje potrebnim tukajšnji mestni relief. Pri WPA pa ne dobim dela, ker imam "na žalost" hišo, ki je še brez dolga po vrhu, torej sem po mnenju oblasti gospodarsko "trden" in zato mi WPA ne more dati zaslužka. Pomagaj si torej kot veš in znas...

Iskreno božično in novoletno voščilo vsem našim.

Louis Pavlinich.

Kadar želite kaj oglašati, spomnite se "Proletarca".

Silvestrova zabava

KLUBA ST. 1 JSZ

v soboto 31. dec.

V DVORANI SNPJ

Chicago, Ill.

Vstopnice v predprodaji
40c, pri blagajni 60c.

Adolf Hitler: iztirjeno bitje, ki hoče biti božanstvo

Po tujih virih priredil I. J.

Mnogo se je že pisalo o Adolfu Hitlerju, bivšemu pleskarju in današnjem diktatorju Nemčije, vsiljevalcu svoje volje malim in velikim drž. Evrope. Nekateri so opravili na kratko z njim s tem, da so ga enostavno prišli med norce. Drugi pa so rekli: "Demagog, ki je spretno izbral ugodne razmere in okolščine ter zajahal nemški narod." In tretji: "Nevrotik, živčno razrvan človek, ki trpi na kompleksu manjvrednosti, pa skuša dokazati, da je več kot so drugi ljudje." Pa četrti: "Lutka, ki se je zdel pripravljena nemškemu kapitalizmu in imperializmu pri izvajanju njihovih načrtov." Ali pa: "Blaznež, ki ima mnogo več sreče kot pameti." In tako dalje.

Vsaka taka analiza tega človeka je pa netočna, ker je prepovršna. Hitlerjevega bistva ni mogoče pojasniti v nekaj besedah ali stavkih. Preveč zapleten je ta nenavaden človeški pojav našega časa. Če ga hočemo kolikor toliko doumeti, mu moramo posvetiti več časa, si ga bolj natančno ogledati od vseh strani, kolikor nam pač razmere in okolščine dopuščajo. To je mnenje avstralskega profesorja Stephena H. Roberta, ki je napisal o Hitlerju obširno razpravo pod naslovom: "Hša, ki jo je zgradil Hitler," in o kateri je rečeno, da je izredno objektivna in nepristranska. Roberts poučuje moderno zgodovino na univerzi v Sydneyju v Avstraliji. Hitlerja pozna osebno. Kar sledi, je povzeto večinoma po njegovi razpravi, deloma pa tudi po drugih virih.

Rodbinsko ozadje

Hitlerjev rodovnik, kakršnega pozna uradna nacistična Nemčija, je jako dvomljiv. Če vpoštevamo vse, tudi dvomljive žentive, lahko zasledimo kmečko rodbino Hitlerjev kvečjemu do leta 1725. Večkrat se piše o Huttlerjih ali Hittlerjih, toda običajno o Heidlerjih. Zanimivo je dejstvo, da je malo manjkalo, da ni Hitler podedoval imena Schicklgruber. Njegov oče je bil namreč nezakonski otrok in je živel širide-set let pod imenom svoje matere, Hitler pa je postal šele s posnobljenjem. Da je ostalo Hitlerju to ime, bi najbrž tvorilo silno zapreko na njegovi poti do oblasti, kajti pozdrav: "Heil Schicklgruber!" bi zvenel pač presmešno...

Hitlerjev oče je bil po poklicu vaški čevljar, drugače pa je rad gledal za ženskim krili. Pozneje mu je njegova žena preskrbela neznatno vladno službo v bivši Avstriji. Hitler je bil otrok njegove tretje žene, deklet, s katero je bil v oddaljenem sorodstvu.

Nevrotičen otrok

Adolfova vzgoja je bila vse prej kot normalna. Bil je nevrotičen sin nevrotične matere, ki se ni mogla izživeti. In ona, Klara Poelzl mu je vedno zabijala, kako različen je bil od drugih otrok; nji je treba pripisati Hitlerjevo neomahljivo prepričanje, da je drugačen kot so drugi ljudje. Ona je tudi v njem vzbujala duh vednega odpora. Doma prezirana in zaničevana, je vzbujala v svojem sinu prezir in zaničevanje do drugih. Zdi se, kakor da se je hotela masčevati z njegovo po-

močjo nad svetom za vse, kar je bilo v njenem življenju neprijetnega. Ta domača atmosfera tudi pojasni, zakaj se Hitler tako malo pobriga za svoje avstrijske rojake. On se namreč ne zmeji niti za svoje nekdanje sošolce, ker se je bil počutil prav tako nezadovoljnega v šoli kot doma. V svoji avtobiografiji pove, da je v šoli jemal samo predmete, ki so mu prišli, drugih tudi pod pretnjo kazni ni maral. Najboljši je bil v zemljepisju in zgodovini.

Eden bivših Hitlerjevih sošolcev ve povedati, da je njegovega očeta zelo jezilo, ker je fant prebil cele noči pri petrolejki. Ko so se mu nekoč zaradi tega sošolci posmehovali, jih je premeril s svetlečimi se očmi ter jih zanesenjaški zavrnil: "Jaz odstranjam nemške meje in jih razmišljam — jih zelo razširjam!" Tu že imamo bistvenega Hitlerja: osamljenega sanjača, ki odklanja resničnost in živi v zlatih gradovih nad oblaki, srečen s svojimi sanjami in samim seboj.

Delomrzn

Njegova mati ga ni nikdar kaznovala temveč se je potrudila, da ga je kar najbolj raznežila, zlasti, ker je bil fizično šibek deček. Ta njegova fizična šibkost je bila kriva, da je za eno leto izostal iz šole in da je bil pozneje, pri vojaškem naboru izvržen. Od svojega trinajstega do osemnajstega leta je samo postopal in njegova mati mu je pripovedovala, da ni bil ustvarjen za takšno delo kot njegovi tovariši. Potem so minila štiri brezplodna leta. Tudi učenje in pripravljane za kakršen koli poklic je iz dna srca mrzil.

Na Dunaj je prišel kot navaden delavec, težak. In značilno zanj je bilo, da je v svo moči sovražil fizično delo in preziral svoje tovariše delavce. "Jaz sem bil vljuden v govoru in rezerviranega obnašanja", je zapisal pozneje v svoji knjigi "Mein Kampf". Ko je odhajal iz Dunaja, je že sovražil Zide, kar ni bilo nič novega med predvojnimi dunajskimi purgarji. Hitler je bil že popolno ogledalo spodnjega srednjega razreda — gramofon spoštovanje purgarstva.

Nadaljnji dve leti je preživel na Bavarskem, kjer ga je vesela atmosfera malone mentalno uravnovesila. Preživljal se je s slikanjem letakov, razglednic in s soboslikarskimi deli. Toda materialni uspeh je bil pičel in Hitler je spet začel mrko gledati na življenje, kakor vsak izgubljenec, kateremu manjka hrbenice za boj za obstanek.

Vojna in "očiščenje"

Tedaj je izbruhnila svetovna vojna. "Očiščenje", je zapisal pozneje. "Zrušil sem se na kolena ter se iz dna srca zahvalil nebesom." Tako je reagiral današnji nacistički diktator na začetek krvavega svetovnega pokolja 1. 1914. In nato se je prijavil prostovoljno za vojaško službo ter bil dodeljen 16. bavarskemu rezervnemu polku. Ypresu.

V prihodnjih štirih letih vidimo prostaka in pozneje korporala Hitlerja v 48bitkah. Vsa ta leta je preživel v aktivni službi na zapadni fronti. Trikrat je bil odlikovan. V bitki pri Le

Barque, dne 5. oktobra 1916. ga je zadel granatni drobec, nakar je preživel pet mesecev v bolnišnici. Potem pa nazaj na fronto. In potem je bilo vojne konec.

Hitler se je vrnil iz vojne z novo mentalno opremo: ko je odhajal na bojišče, je že mrzil Zide in delavce; zdaj pa je bil že prepričan, da je bil vzvišen nad vsem ostalim človeštvom.

Hitlerjev značaj

Skoro nemogoče je podati točno sliko Hitlerjevega značaja, kajti vsaka slika nujno odraža tudi mnenje, ki si ga je o predmetu ustvaril slikar. Vse, kar človek v danem slučaju lahko stori, je, da zapiše, kar je opazil, ko je prišel v osebno dotik z njim samim.

Hitler je nedvomno zelo zamotana osebnost. Ljudje kot sta Stalin in Mussolini so mnogo preprostejši, jih je lažje razumeti in analizirati; dočim je v Hitlerjevem slučaju človek vedno pod vtisom, da se mu nekaj neprestano izmika in da je težko zadeti točno pravega, čelga moža. Hitlerja se najraje slika kot širokoustnega oratorja ali pa kot obsedenca, ki ga vodijo nevidne demonske sile. Toda te slike prav tako malo zadovoljujejo kot ona, ki jo imajo o njem njegovi privrženci in ki jim ga slika kot polbogga, ki ga vodi neka višja sila.

Prej bo držalo, da je Hitler bistveno sanjač in mistik. Berchtesgadensko zavetje je kot nalašč za take ljudi, kjer lahko nemoteno sanjajo o velikih podvigih. In njegovi sodelavci vedo povedati, da celo na kabinetnih sejah, sredi najvažnejših razprav — odprtih oči sanja, blodi v duhu bog si ga vеди kod.

Južna Nemčija je vedno rodila sanjače in romantike kakršen je bil bavarski kralj Ludvik, kateremu se je nazadnje omočil. Ljudje te vrste nikoli ne živijo v resničnem svetu, temveč visoko med iskrenimi se gorskimi vrhunci, v zlatih gradovih na oblakih. Za nje ni na svetu nič resničnega; vse neresnično, vsi prividi so jim resnični samo. Oni živijo v svetu starih nemških pravljic, v svetu wagnerjanskih oper.

Hitler je eden izmed teh ljudi — kmečki sin z ne dosti višjo kot povprečno kmečko izobrazbo, ki pa se je dvignil višje, nego je večina od njih kdaj mogla upati v najbolj fantastičnih svojih sanjah. Zdi se, da je celo sam presenečen nad vsem skupaj.

Neki znan nevrolog, ki je spremljal prof. Roberta na nacistički kongres v Nürnberg, ga je ponovno opozoril, kako se je Hitler očividno zdržnil na zborovanjih ter prenehal sanjati. Stvar je videti kot slučaj, kjer gre za dvojno osebnost — dva človeka v enem. On ne sme dovoliti kmetu v sebi, da bi prišel do veljave, temveč se mora neprestano samega sebe opozarjati, da mora igrati vlogo Fuehrerja, polboga velikega ljudstva. Drugi simptom, ki razodeva njegovo lastnost, je naglica, s katero prikriva očem množice samozadovoljen nasmešek, ki mu čisto šine preko obraza.

Zato so pa njegovi praktičnejši svetovalci iz čisto drugačnega robe in Hitlerjevo sanjaštvo kapitalizirajo v svoj prid. Hit-

PRETEPI NA NACIJSKIH SHODIH

Shodi, ki jih sklicujejo ameriški nacisti, se navadno zaključujejo, pa tudi pričenjajo, s pretepi. Gornja slika je z enega takih shodov v Chicagu. Nasprotujoče si struje se obmetavajo z opeko, pa tudi z lažnimi metalnimi sredstvi. Demokraciji to ni v korist.

ler sam je tako očividno pošten, kadar prede svoje prikazni, da nihče ne dvomi o njem. Zato je tako popularen med svojimi pristaši; in zato je tudi tako nevaran.

"Jaz sem ga slišal," piše profesor Roberts, "ko je govoril o absorpiranju Ukrajine in Sibirijske. V hladni analizi inozemskega častnikarskega poročevalca se je ta govor čital kot deklaracija nemškega vzhodnega imperializma. V resnici ni bilo to nič takega. Hitler je enostavno pozabil na svojo avdienco ter se dvignil med zlate gradove svojih sanj. Govoril je o čudih, ki bi jih dosegel, če bi kontroliral ukrajinska polja, kakor če bi kdo od nas začel sanjati o čudovitih možnostih pravičnega Devete dežele."

Enake opazke se tičejo njegovega drugega govora, ki ga je imel isti teden in ko je s stegnenimi rokami in z očmi vprtimi v nebo dejal, da se mora zahvaliti Bogu, da mu je dal Nemčijo, dočim se mu morajo Nemci zahvaliti, da jim je dal Hitlerja. Denite to na kritično rešeto, pa se vam bo videl mož ali neumen ali pa blasfemnež. Njegovi poslušalci pa niso videli v tem nič takega. Povsod drugod bi se s takimi besedami na smrt osmešil. — Le kombinacija mož kakršen je Goering (častihlepen in oblastilželjen do skrajnosti) in sanjača kakršen je Hitler je mogla omogočiti nacističko Nemčijo. Hitler lahko sanja in tveži očitne smešnosti, pa se mu nihče ne smeje, kakor bi se smejali Goeringu ali Goebbelsu, če bi izustila enake; dočim bi Hitler sam nikdar ne privozi državnega voza eno miljo daleč. Z drugimi besedami: Hitler bi bil nemogoč brez svoje stranke; in njegova stranka bi bila nemogoča brez njegovega zanesenjaštva in sanjarenja o belem dnevu.

(Dalje prihodnjic.)

Letna seja kluba št. 1 in predavanje

Chicago, Ill. — V petek 23. decembra bo redna seja kluba št. 1, ki bo ob enem letna seja. Tajnik Pogorelec bo poročal o klubovem delu in financah, drugi odborniki pa za pevske zbor "Sava", dramski odsek, za okrajno organizacijo, prosvetni odsek itd. Seja se brične točno ob 8. Ako bomo "pridni", to se pravi, da bo seja začasno končana, bo Frank Zaitz na kratko navedel svoje vtise o naselbinah, ki jih je obiskal prošle tedne na svoji predavateljski turi. Po seji pa bodo udeleženci postreženi z jedajo in pijačo. Seja bo važna, zato je potrebno, da se je vsi udeležite.

Na prošli klubovi seji je bilo sklenjeno, da bi priredili v soboto 24. dec. božično zabavo. Pozneje so posamezni odborniki o tem razmotirali in bili večinoma mnenja, da je bolje, če se osredotočimo na sejo v petek 23. dec., da bo ta uspešna, namesto kar na dve prireditvi. Vsi tedaj klubove prireditve na božični večer ne bo, pač pa bo namesto nje zabava v petek večer po klubovi seji.

P. O.

O neznanki z bicikljem in drugem

Piney Fork, O. — Nazadnjaški nevedneži se čisto posmejujejo, češ, da soc. stranka ne more napredovati. Pa nič zato! Soc. stranka bo šla vzlic temu: in kljub nazadnjakom še naprej po poti, ki si jo je začela. Povsod nastanejo zastoj, potem se pa stvar spet požene naprej; tudi pri nas se bo tako zgodilo.

Pred časom sem se sprickal z nekim komunistom in bivšim butlegarjem, ki je bil precej vnet pri razbijanju U. M. W. of A.; sedaj ima pa "biznis" in toči pijačo organiziranim plemogarjem. Jaz sem mu povedal, da komunisti vedno menjajo svoj program in taktiko, pa je bilo kot bi dregnil v sršenovo gnezdo; kmalu bi jih bil po buči dobil. Zagrizenec je nesramno psoval soc. stranko in njene voditelje, trdil, da soc. stranka dela za Hitlerja in Franca in podobne nesramne budalosti. Mene je to tako pogrelo, da sem mu pokazal palico, na katero se opiram pri hoji, češ, tudi ti jo lahko dobiš po buči; nato sem pa rajši zapustil njegov prostor kot da bi se pričel z njim, saj je pametna in poštena beseda pri takih ljudeh bob ob steno!

Tamle po leti enkrat se je oglašila pri meni neka neznanca ženska, stara okrog 35 let in zelo revno oblečena; pripeljala se je na biciklu in na hrbtu je imela oprtan majhen pisalni stroj. Na posetnici, ki mi jo je izročila, je stalo ime Theresa Rowell. Povedala mi je, da prihaja iz New Yorka in da je članica soc. mladinske organizacije; tudi rdečo člansko knjižico mi je pokazala. Dalje mi je pravila, da je bila učiteljica na neki višji šoli v New Yorku, da je bila dve leti na Japonskem in nekaj mesecev tudi v Nemčiji. Pokazala mi je nekaj japonskih razglednic; in nemščino je precej dobro lomila. S seboj je imela tudi nekaj števil "Socialist Call-a" in "Milwaukee Leader". Tudi je pravila, da je še "ledik" in se ne bo nikdar omožila; oblečena pa tako slabo, v raztrganih čevljih, brez nogavic in v revni obleki, da je bila videti zelo zapuščena.

O meni je zvedela pri drugih, ki so ji svetovali, naj se oglasi pri meni. Po rodu je ameriška Nemka iz New Yorka, kjer ima starše; oče je preselil terijanski pridigar, toda ona noče biti doma.

Prišla je moja sosedka in ponudila neznanki prigrizek. Zenska je ponudbo z veseljem sprejela in ko je jedla, smo videli, da je morala biti precej sestradena. Kar me je zanimalo, je bilo to, da je neznanka molila pred jedjo in po jedi; in da ni marala mesa. Tudi mene je vprašala, če pripadam k kateri cerkvi, pa sem ji povedal, da ne verjamem v to in da sem se otresel tega že zdavnaj. Ona se je samo nasmejala. Potem se je zaigrala na piano in tudj zapela.

Nazadnje je prosila, če bi lahko pisala na mizi pod trto. Seveda. In tako je začela sre-

di popoldneva ubirati s prsti, po tipkah in pisala do polnoci ali še dalj in nazadnje kar pri mesečini. Vmes se je večkrat ustavila in molila. Na moje vprašanje mi je odgovorila, da piše članke in povesti za časopise.

Jaz sem ji pripravil ležišče v prvi sobi, pa ni hotela iti spat. Kje je prebila noč, ne vem; menda kar pod trto. Zjutraj si je pa spet oprtala na hrbet pisalni stroj, zasedla bicikelj, se lepo poslovila ter se brez zajtrka odpravila.

Čez nekaj ur se je pa pripeljal z avtomobilom neki mož, ki je vprašal za žensko z bicikljem. Ko sem nazadnje pritrtil, mi je pravil, da jo pozna, da je res izobražena ženska, ima pa svojo trmo glede lepih oblek, ki jih ne more videti, ker hoče kar najbolj preprosto živeti. Njeni starši so precej premožni. Ženska pa zimi uči v višji šoli, po leti gre pa takole po deželi. Najraje se družijo s črnimi delavci, ker najbolj preprosto živijo. Za denar ji ni in če bi ga na cesti našla, bi ga ne pobrala. Tudi za hrano ne prosi, vzame le, če ji kdo sam od sebe ponudi. S soc. gibanjem simpatizira, ker se poginja za pravice zatiranih in izkoriščanih in nasprotuje vojni.

Ko sem mu povedal, da sem tudi jaz socialist, je dejal, da tudi on simpatizira in pokazal mi je več peticij soc. stranke, na katere je nabral že več podpisov. Da bi bil član stranke, mu pa brani njegov poklic, je dejal. Kakšen poklic izvršuje, mi pa ni povedal. Tudi mi ni povedal, kje živi.

Povabil sem moža v hišo, kjer je na stenah obešenih mnogo soc. konvencijnih slik; on jih je z zanimanjem ogledoval, pa tudi polica s knjižnico mi ga je zanimala. "Po vsem, kar vidim, si mnogo delal za soc. stranko," mi je dejal. Potem je dejal, da bi bilo v Ameriki mnogo bolje, ako bi imeli močno soc. stranko, vsled česar bi se ji morali delavci pridružiti. To, kar se je doslej dobrega storilo, je bilo vse posneto po socialističnih reformah.

Potem mi je pa podal roko, mi želel, da bi še dolgo let delal za soc. stranko ter odšel. Tudi on je bil videti kot kak učitelj.

Srečanje s tema človekoma je bilo zanimivo. Sodrug Tone Garden ima pri meni precej knjig shranjenih. Ko je bil zadnjič pri meni s svojo sestrično Pepino Hribar

in njenim sinom Victorjem, mi je dejal: "Nace, po tvoji smrti bomo pa prepeljali vse tvoje knjige in slige v Slovenski delavski center v Chicagu."

Tone, ko umrjem, kar pridil s kakšno "šajtrgo" in odpelji vse skupaj; mene bo veselilo, ako bo kdo imel kaj užitka od teh stvari, ko mene več ne bo med živimi.

In še to! Letos se ne bom ubijal s pisanjem voščil, zato kar na tem mestu voščim vsem sodrugom, sodružicam in prijateljem: vesele praznike in srečno Novo leto!

Nace Ziemberger.

NACIJI PRENEHAJO MUČITI ZIDE SELE "KO VSE IZTREBIJO"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

prepuštili v posest "arijetm". Nacistička gonja proti Židom je močno odjeknila tudi na Ogrskem, Poljskem, v Rumuniji in tudi že v Jugoslaviji.

Vzlic zatrtja Židov v Nemčiji pa se življenske razmere nemškega ljudstva niso izboljšale, kakor so nacistički propagandisti obljubovali, nego so se poslabšale in draginja narašča toliko, da bo vladi težko krotiti nezadovoljnost revnih slojev.

Naciji skušajo svoj antisemitizem uveljaviti tudi v deželah, s katerimi trgujejo. Švedski vnanji minister Richard Sandler je dejal, da so bile švedske firme, katere trgujejo z Nemčijo, iz rajha obveščene, da ni lepo od njih, ker imajo v svojih štabih tudi narijce. S tem jim je bil dan migljaj, da naj žide odslovo. A peliral je na švedske trgovce in industrialce, naj ne slede nemškemu pritisku. kajti odgovarjati na nemško predrznost s slabostjo bi bila slaba metoda, je dejal Sandler.

Na Češkem so bili Hitlerju na ljubo odpuščeni z odgovornih mest mnogi židje in namoščeni s pristaši "novega položaja", na Slovaškem pa je protizidovska gonja dobila odobravitelje, ki jo imajo v rokah klerikalci.

Slavje 35-letnice SNPJ

Chicago, Ill. — Federacija SNPJ za čikaško okrožje priredi slavlje 35-letnice svoje jednote v nedeljo 16. aprila. Vršilo se bo v jednotni dvorani. Razprava o pripravah za to slavlje bo na seji zastopnikov v četrtek 26. januarja.

ELEKTRIČNA DARILA ki jih bo v resnici cenila

"SUNBEAM MIXMASTER"

*Meša, vtepava in izžema sok. Slonokoršen, zelen, ali črno in belobarven. Z izjemal-cem

\$23.75

soka (Brez izžemalca \$21.)

"SILEX" električna skupina za kuhanje

* Priprava za štiri skodelice za manjšo družbo ... ali 10 skodelic kadar strčete večji družbi. Ista električna peč za eno ali drugo velikost.

VREDNOST \$7.95 OBE samo \$6.95

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

73 W. Adams St.—132 S. Dearborn St.

4562 Broadway NEIGHBORHOOD STORES 4834 S. Ashland Ave. 4833 Irving Park Rd. 4231 W. Madison St. 852 W. 63rd St. 2733 Milwaukee Ave. 3460 S. State St. 2950 E. 92nd St. 2745 Lincoln Ave. 11046 S. Michigan Ave.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

V DETROITU PRED DVAJSETIMI LETI IN DANES

Piše ANTON JURCA

Detroit, Mich. — Moja iskrena želja je, da se javno in stvarno pogovorimo o sebi in o vzrokih pojemanja naših aktivnosti v tej naselbini. Vsled tega želim, da vzamete moja izvajanja brez vsake zamere. Nikogar ne mislim osebno žaliti ali očrniti. Smatram pa za potrebno, da se pomenimo prav enostavno in da vsakdo izrazi svoje mnenje, ako je med nami še volja nadaljevati delo, ki ga je ta naselbina tako vzorno vršila nad dvajset let. Lahko bi se o marsičem pogovorili osebno, ako bi prihajali skupaj. V danih okoliščinah pa je najbolje, da povemo svoje misli drug drugemu v listih, kakor sta Proletarec in Prosveta.

Detroitška naselbina je bila ena prvih na kulturnem in političnem polju. Danes pa opazamo v nji bolj in bolj umiraneje.

Leta 1919 sem živel v Kenosha, Wis. Ker je bilo v tem mestu težko dobiti stalno delo, sem sklenil iti drugam, kakor pravimo, "s trebuhom za kruhom". Toda kam? Sklenil sem iti med naše ljudi. Detroitška naselbina je tedaj brstela življenja. Tako so prihajali iz nje dopisi v Proletarcu in Prosveti. Začel sem iti v to glavno mesto avtne industrije, ki tedaj seveda še ni bila tako razvita kakor dandanes. Odločil sem se za preselitev v Detroit, ker sem želel bivati med naprednimi ljudmi, med rojaki mojega prepričanja, katerim bi lahko pomagal v aktivnostih kolikor bi zmogel. Tako bi si večal izobrazbo in boljše pojmovanje razne delavske probleme. Vse to sem imel pred očmi in domneval, da je moja bodočnost in mesto baš slovenska naselbina v Detroitu. Napredna, delovna na vseh poljih, družba razumnih rojakov in rojakin, v kateri se človek lahko veliko nauči. Dne 17. januarja 1919 — ko so po svetu šumeli vrtinci povojnih dogodkov, sem se pripeljal na postajo Michigan Central v Detroitu. Snega je

bilo do kolena. Ko sem stopil na cesto pred postajo, začnem ugibati, kam naj grem. Velikega mesta nisem bil vajen, zato sem se bal iti v karo polulične železnice, češ, bogve kam me lahko zapelje, ker ne veš kje izstopiti in kam iti, z naslovi pa se nisem preskrbel. V vlaku sem bdel vso noč. Treba mi je bilo počitka. Hodeč po ulici, vidim napis "Comodore Hotel". Najel sem si sobo in stanoval tu šest dni ter iskal delo. Nisem uspel. Slučajno sem imel pri sebi naslov detroitskega rojaka in prijatelja Andrew Semrova. Pisal sem mu kje sem nastanjen in čemu sem prišel. Ko je prejel pismo, me je takoj obiskal in me povabil med naše ljudi. Semrovo povabilo mi je bilo prav všeč, posebno še ker je bil ob enem tudi jako vladen. Ker v svojem domu ni imel nikakega prostora več na razpolago, so mi poskrbeli dom pri rojaku M. Prazniku (njega ni več med živimi). Nekaj časa sem bil največ doma, ker me je ovirala boječnost, da bi šel med ljudi. Temu je napravil konec A. Semrov, ki me je povabil, naj grem z njim v kooperativno klubov JSZ na Ferry Ave. Odzval sem se z veseljem, da se seznanim z onimi, o katerih sem tolikokrat čital. Spotoval sem jih kot delavne, zavedne, inteligentne rojake. Semrov mi jih je predstavil: To je Jože Menton, Martin Menton, Thomas Petrich, Louis Urbančič, Peter Kisovec, P. Belomarič, Louis Potočnik, Joe Kotar, Rudolph Potočnik, Joe Oceppek, J. Sonc, M. Glad, Gly Jurca itd. — vsi naši sodruzi! Mnogo jih je bilo, a ne spominjam se več vseh po imenih. Bil sem med njimi kar v zadregi, ker sem se počutil, da sem v družbi izobražencev, katerim po svojem znanju nisem bil kos in sem se bal, da jim ne bi vedel prav odgovorjati, če bi me vpraševali o tem in onem. Prvi me je vprašal Louis Urbančič, če bom pristopil v klub in se naročil na Proletarca. Pojasnil sem, da sem član soc. stranke več

let in star naročnik Proletarca. Prestopil sem v klub št. 114 JSZ, v katerem sem član še danes.

Priznati moram, da so bili one dni v njemu skoro vsi člani aktivni in veliko delali na socialističnem, društvenem, prosvetnem in tudi na zadržnem polju. Prirejali so v svrhu agitacije "rdeče nedelje", ki so jih posvečali največ pridobivanju novih naročnikov Proletarca. Pomagali so v pevskem zboru, na polju dramskih aktivnosti, v zbiranju prispevkov za razne delavske akcije itd. Ko sem jih opazoval, sem si predstavljal, da ne bo dolgo, ko bo vsa slovenska naselbina v Detroitu organizirana in izobražena v naprednem duhu. Bil sem jako zadovoljen, da sem se naselil v to mesto in se tudi uveril, da so bili dopisi iz Detroita, ki sem jih čital v Wisconsinu, pisani iskreno in resnično. Divil sem se tem sodrugom in bil prepričan, da je ni sile, ki jih bi mogla odtrgati od začrtane poti. Ti bodo vztrajali v vsakem položaju, sem si mislil, kajti od svojega pokreta jih ne bi mogla odmakniti nobena sila.

Ampak delavsko gibanje ne gre po gladkih potih. Marsikdo, o katerem bi mislil, da bo vztrajal v vsakem oziru, je odpadel čim je začutil ovire, prepočasen napredek, ali kaj drugega, kar mu ni bilo všeč. Mnogi so zapadli v brezbriznost, kakršno so prej sami na vso moč obsojali. Če ne bi bilo med delavstvom te boleznii — mlačnosti — koliko več bi imeli in dosegli.

Kje so danes dotičniki, ki so pred leti stali med nami v prvih vrstah? So mar cilj že dosegli? Zmagali v svojih bojih za delavsko stvar? Porazili nazadnjaštvo? Ali morda smatrajo, da ni več polja za agitacijo? Ali smo že vsi dovolj izobraženi, da je nadaljevanje z delom na prosvetnem polju postalo nepotrebno?

Spominjam se jih, kako sem jih prvič spoznal pred dvajsetimi leti in se nato divil njihovu delu. Kje so danes in kaj delajo? Kam je prešla njihova nekdanja energija, njihova volja za aktivnosti, njihova vera v napredek?

Ali je zajela množico naših nekdanjih aktivnih naprednih delavcev omahljivost? In nekdanje nevtrane naše bojovnike malodušnost? Ali se naj v resnici prištevamo k slabicem, ki jih upogne vsaka mala sapica? Toliko truda, toliko požrtvovalnosti za ideje, cilje in načela — nato pa hajd iz bojne linije!

Kaj je temu vzrok? In kdo je vse to zakrivil? Na ti vprašanji jaz nimam odgovora. Resnica je, to rad priznam, da napake so bile, jih še delamo in jih bodo aktivni ljudje tudi v bodoče. Ni pa rečeno, da teh napak ni mogoče popraviti, ako smo zavedni in se razumemo med sabo. Ena naših glavnih napak so predsodki — čestokrat zgolj osebni. S pravilnim umevanjem in strpnostjo drug z drugim bi to lahko zlahka odpravili.

Poglejmo v nekdanje naše vrste, koliko je bilo v njih sodrugov in sodružic, ki so danes ob strani, ali pa se popolnoma umaknili v tišino. Delovali so posebno v JSZ, v SNPJ in na kulturnem polju. Na primer A. Semrov. Nekdanji organizator, tajnik in blagajnik ter dober agitator za vse klubove akcije. Tajnik in blagajnik društva št. 121 SNPJ. Danes se je tema organizacijama in njih delu čisto odtujil. In svojemu narodu. Čemu? Naj to sam pojasni. Dalje Jože Menton, najstarejši član kluba št. 114, bivši tajnik, organizator in agitator za napredno stvar, eden prvih naseljencev med Slovenci v Detroitu — poznan med njimi kot malokdo — pa se je že pred leti umaknil. Leta 1933 je odpotoval v stari kraj in se spet vrnil januarja letošnje leto. Zaposljen je spet v svoji stari

CHAMBERLAIN V VIHARJAH

Angleški premier Chamberlain veliko potuje, da obrani mir. Zato mora vsaki na morje tudi v viharjem vremenu. Mir, ki ga privablja, pa je bolj vihar, kakor viharji, ki ga spremljajo na njegovih potih.

stroki. V tem času devetih mesecev je prišel samo enkrat med nas — namreč na prvomajsko prireditev klubov št. 114 in 115. Od tedaj ga ne vidimo več med našimi rojaki. Kaj je temu vzrok? Naj to Jože sam pojasni, da bomo vedeli, čemu se odtujuje svojim nekdanjim sodrugom in svojemu narodu, ki ga je čislal. Joe Oceppek je mrtev. A naštevam lahko še žive. Peter Kisovec je bil dolgo let tajnik kluba št. 114, iskren socialist in navdušen marksist. Rad je čital knjige, prodajal Am. druž. kolektor, agitiral za Proletarca in pomagal pri klubovem delu kjerkoli je mogel. Vedno in vneto je zagovarjal naša načela. Danes ga ni več v javnosti. Pustil je klub in pozabil na svoje stare sodruge prijatelje in sploh na vse rojake. Čemu, to naj sam pojasni. Joe Kotar je tudi eden izmed prvih seljencev v detroitski slovenski naselbini. Postal je v nji splošno znan vsled svojih aktivnosti za socialistično stvar. Branil je načela na sejah in shodih ter agitiral. Človek bi stavil svoje življenje, da je to prepričan, iskren sodrug, da je ni sile, ki nam bi ga mogla odtujiti in vzeti. A tudi pri njemu sem se motil. Zadolžil je v naše gibanje in pričel pomagati "Delavski Sloveniji" pod vodstvom nekega Bartulovića,

o katerem je končno pisal list njegovega lastnega pokreta, da je agent provokator. Oni so ga morali pač bolje poznati kot mi, dasi smo vedeli takoj, da ne bo delavski strani storil drugega kakor škodo. Bartulovića so komunisti izključili in med njegovimi pristajali med Slovenci je nastalo novo razočaranje. Jože Kotar je med tem spet postal član socialistične stranke. Toda za trdno se ni še odločil, kje mu je mesto, pa smo ga spet videli v družbi, ki nadaljuje delo pokojne "Delavske Slovenije", oziroma pokojnega "Delavca", ali kakor se je že imenoval list, ki ga je Bartulovič nazadnje urejeval. Ne vem, kam bi Kotarja prištevati: na levo, ali na desno. Vem pa, da je dovolj izobražen in bi delavski stvari lahko veliko koristil, ako si najprvo sam s sabo pride na čisto, kje je njegovo mesto. Ima vpliv med rojaki in v slovenski naselbini bi lahko storil veliko koristnega. Kaj je vzrok, da se zdaj tudi on odtujuje in pušča ob strani delavske ustanove? To bo lahko sam pojasnil. Louis Urbančič in Valetin Maisel sta veliko orala na polju napredka. Posebno Urbančič. Ni je skoro bilo nedelje, da je ne bi izrazil za pot med rojake na svoji agitaciji za Proletarca. Širil je drugo napredno literaturo in iskal klubov novih članov. Mnogo je deloval tudi v društvu št. 121 SNPJ. Bil je iskren, deloven sodrug v vseh ozirih. Danes je tudi on med pasivnimi, bodisi radi svoje trgovine ali česar že — to lahko sam pojasni.

Kaj je torej vzrok, da ni v klubu in društvu več tistega življenja, kakor smo ga poznali pred leti? Čemu so se ti in drugi umaknili?

Naj vsakdo pove o tem svoje mnenje. Jaz pa zaključim ta dopis v prihodnji številki.

Gledališka predstava S. P.

Chicago. — V soboto 17. decembra bo v korist socialistične stranke vprizorjena muzikalna drama "The Cradle Will Rock". Vstopnice po 50c, 75c in \$1. Naročite vstopnice pri s. Arthur McDowellu, telefon State 3250, ali pa pri Antonu Gardnu, kateremu lahko pustite naročilo v Slov. del. centru. Članj in somišljeniki so toplo vabljeni, da pridejo na to predstavo, ki bo na 29 East Balbo St. (prej Seventh St.)

Pripravljenost

Svet je pripravljen braniti "mir" kot še nikdar doslej, zato je tudi oborožen za vojno, ki bo hujša kot katerakoli prej v zgodovini človeštva.

Zagovornik diktature pod varno marelo

Johnstown, Pa. — Ko je s. Frank Zaitz prišel v Penno na predavateljsko turo, je privabil s sabo tudi sneg. Tako se je sam izrazil na tukajšnjem shodu. (Drugič naj rajše s svojih predavateljskih tur pusti snežene nevihte kje daleč stran.) Slabo vreme je udeležbam škodovalo, posebno ljudem, ki bi bili prišli z bolj oddaljenih okoliških naselbin. Tukaj smo dobili prvi sneg večer pred Zaitzovim dnem 23. novembra. Snehilo je nato ves drugi dan in namerod ga je ped debelo in v zametih še veliko več. Vremenskim bogovom to še ni bilo dovolj, zato so nam poslali nadaljnjo sneženje v nedeljo 27. novembra, ko je imel Frank Zaitz tu dve predavanji, kar je na obema zmanjšalo udeležbo. Kljub temu sta bila shoda v Conemaughu in v Moxhamu še dokaj povoljno obiskana. Videti je bilo tudi, da so bili navzoči z izvajanja predavatelja povsem zadovoljni, ki je v kratkih obrisih obrazložil, kaj je videl in občutil v stari kontri.

Na shodu v Moxhamu smo slišali tudi par vprašanj. Pitanja so prihajala s tiste strani, s katere vedno čujemo, da dela za slogo med delavci. V resnici se je razdor in zmedo, kjerkoli more. To je ob tej priliki dokazal tukajšnji zastopnik pittsburskega "Napreja". Ne bo škodilo, če ob tej priliki omenimo, da se je tega dne, kakor omenjeno predavanje, vršila tu tudi birma, na katero je "Naprejev" zastopnik poslal par svojih otrok, kar se vnetemu komunistu kajpada na vsak način spodobi... Kot veste, oblagodari človeka pri birmi "sveti duh". Tako ste se učili in tako je, po mislih zastopnika "Napreja", zato je sveti duh z otrok ponese razsvetljenje tudi na zastopnika "Napreja", da je na shodu nekaj vpraševal, a storil je napako, ker se je prenehal. Bilo bi zanj boljše, če bi čakal še malo, da bi ga razsvetljenje svetega duha boljše obzario. Vsled tega navzoči niso bili pripravljeni poslušati "razsvetljenega" moža, pa so mu rajše javili, da jih njegov ton ne mika in so odšli. Predavatelja je omenjeni tudi vprašal, čemu ni šel v Rusijo, da se še tam prepriča o razmerah. Odgovoril je, da bi za potovanje po Rusiji potreboval vsaj par mesecev časa, in precej denarja, toda njegovo sedanje potovanje je bilo namenjeno v druge dežele v Evropi in v njegov rojstni kraj. Pravil je tudi, kako je obiskal turistični urad USSR v Parizu, kjer so mu pravili, da Rusiji zadnjih par let ni več za turiste, ker se je urinilo mednje veliko špijonov in pa takih ljudi, ki so jo potem v časopisih kritizirali in podcenjevali.

Če je bil vpraševatelj z odgovorom zadovoljen, ne vem. Znano pa mi je, da je šel tak pred leti marsikdo, ki se je vrnil drugačnega mnenja, namreč nezadovoljen, med njimi Martin Judnič. On ni bil nasprotnik sov. Rusije, nego njen iskren prijatelj. Ko pa je o nji pisal, kakor je čutil in mislil, so ga komunisti napadali, da služi kapitalistični propagandi in da je izdajalec delavskega razreda. Ali se potemtakem izplača potovati v Rusijo, če ne smeš iskreno pisati o svojih vtisih in nji? Povedati smej, kaj misliš o terorju nacizma v Nemčiji, v Italiji, o kratenju svobodščin v Jugoslaviji itd. Ne pa o Rusiji, kajti ko hitro

zapiše o nji kaj kritičnega, si sovražnik edine delavske države. Zato moraš ali hvaliti ali pa molčati. Po shodu sem govoril z različni rojaki. Vsi so bili mnenja, da ako bi dotični "naprejevci" živeli v Rusiji in sitnari ter "birmali" kot to dela tu, bi ga komunistična stranka kratkoma izključila in ga poslala za zidove, ako bi mu ne povzročila še celo kaj hujšega. Kratka notica pa bi v kakem sovetskem časopisu javila, da je bil Jos. Planton radi izdajalskih aktivnosti "likvidiran". Tu se navdušuje za proletarsko diktaturo. Tam bi ji bil vse v kaj drugega kakor v čast. Zato bi z njim opravila kaj kratak obračun. To lahko trdim z dejstva, kako je pospravila s poti druge njemu slične ljudi.

John Langerholc.

Občni zbor Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva

Chicago, Ill. — Upravni odbor Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva sklicuje zbor članov te ustanove na soboto 28. januarja 1939. Tajnik Donald J. Lotrich je poročal, da je imelo JSPD letos jako ugoden promet in se bolj in bolj izkopa v zagat, v katerega ga je potisnila kriza. Na običnem zboru 28. januarja bo Lotrich podal skupno z drugimi odborniki konkretne predloge za udržitvev Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva. On je uverjen, da bo v kratkem mogoče zavarovati vse vloge članov v ustanovi zvezne vlade, ki obstoji v ta namen. To bo velik napredek JSPD, ki ima še posebno veljavo v dejstvu, da je bilo treba premagati v prešlih letih težkoče, kakršne je zmoglo le redkatero stavbinsko in posojilno društvo, čeprav je bilo gospodarsko manj obremenjeno.

Kam na Silvestrov večer?

Chicago. — Kje bomo letos prebili Silvestrov večer, ki pada na soboto 31. decembra? Čemu vprašati? Gotovo na zabavi kluba št. 1 JSZ, ki zo v dvorani SNPJ. Godba v obeh dvoranah. Zabave na koše. Polnočni spored. Če vstopnice še nimate, pošite ponje Chas. Pogorelcu, 2301 S. Lawndale Ave.

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila. Cene umerne. Postrežba točna.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Čudovito varčevalni PLINSKI GRELCI

Za male domove, stanovanja, trgovine ali delavnice

Najbolj čista toplota po najnižji ceni. Zdaj imate tudi vi lahko udobno plinsko toploto — stane zelo malo s plinskim grelcem.

Ta novi, lahek način za gretje daje dovolj toplote za male domove, stanovanja, trgovine in delavnice. Nobenega dela, nikake nesnage, nikake kuriva ni treba nositi, kadar kurite s plinskim grelcem, marved samo prižgete peč in imate čisto toploto podnevi in ponoči. Nabavite si svoj plinski grelec zdaj — plačujte zanj na lahke obroke.

Oglejte si plinske grelce pri teh trgovcih

CERMAK UPHOLSTERY CO.

4124 W. 26th St.

L. FISH FURNITURE CO.

208 S. Wabash Ave.

1906 S. Wabash Ave.

3036 N. Lincoln Ave.

FRIED'S

1455 So. Pulaski Rd.

SCHWENK, FURNITURE

3701 W. 26th Street

PROGRESS FURN. CO., Inc.

3222 S. Halsted Street

PEOPLES FURN. CO.

4128 Archer Avenue

GREENSTONE FURN.

1302 No. Milwaukee Avenue

UNITED FURN. CO.

2043 Milwaukee Avenue

BOSTON STORE

State & Madison

SEKERA FURN. CO.

2723 W. Cermak Road

UNIVERSAL FURN. CO.

3557 W. 26th Street

TASEMKIN FURN. CO.

4609 S. Ashland Avenue

SADOWSKI FURN. CO.

1617 W. 18th Street

RITTER'S

1651 W. Chicago Avenue

RITTER'S

2839 N. Milwaukee Avenue

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tuje drugim deželam (Nemčiji, Italiji in Japoniji), da naj jo posnemajo. Mož je velik optimist.

"Samostojna" Ukrajina je eden izmed ciljev imperializma sodobne Nemčije. Propaganda v ta namen podžiga med Ukrajinci posebno v Sovjetski Uniji in na Poljskem. Možno je, da se bo "ukrajinsko vprašanje" pojavilo v vsi močjo na površju že v nekaj mesecih, ali kakor domneva Chamberlain, "meseca februarja".

Newberry, Mich., ne bo pod nobenim pogojem dopustil v svojih mejah unij ali organizatorjev CIO, pa naj se zvezne oblasti na glavo postavijo. Dovoljena je v tem mestu samo komunijska unija in pa "ameriška zastava".

Češki socialdemokrati so svojo stranko razpustili in se združili z Benešovo češko narodno socialistično stranko, ki bo v bodoče poslovala pod imenom češka narodna delavska unija. Skupne konvencije se je udeležilo 900 delavcev. (Članek o vzrokih in o procesu tega dogodka bo v prihodnjem Proletarju.)

Rutenski premier duhovnik Avgustav Vološin je izjavil, da je Rutenija dobila v čehoslovaški državi avtonomijo in s tem svobodo edino po zaslugi Adolfa Hitlerja, za kar mu bo ljudstvo Rutenije na vse čase hvaležno. Nemški vpliv na čehoslovaškem je torej popoln.

Demonstracije v Franciji in v francoskem protektoratu Tuniziji dokazujejo, da Francija ni še pripravljena prepustiti Mussoliniju nobene svoje kolonije, nobenega svojega otoka in ne Nice, čeprav jih je ducejev "parlament" javno zahteval. Dajati druge dežele (slučaj čehoslovaške) je pač laglje kakor svoje.

"Unijski voditelji" v Chicagu silijo sedanega župana Kellyja, da naj znova kandidira na svoje mesto. Pod takimi voditelji je slabo za delavce in

dobro za delodajalce in njihovo politično mašino.

V rudniku v Syneju, Nova Scotia, Kanada, je bilo 6. dec. ubitih 16 rudarjev in okrog 150 lahko in težko pobitih, ko se je utrgala vzpenjača, s katero so se vozili nad miljo navzdol v rove. L. 1918 je ubilo v Allanovem šahtu v istem revirju 80 rudarjev in leto poprej v New Waterfordu 65. V vseh teh krajih je uposlenih tudi nekaj Slovencev in Hrvatov.

Španska vlada je demobilizirala že skoro vse prostovoljce iz tujih dežel in jih poslala domov, dočim je Mussolini poslal prošle tedne v Španijo okrog 40.000 svojih vojakov, 10.000 ranjenih in izmučenih pa je pozval domov. Med vrtnjenimi lojalisti je 332 Američanov. V Španiji jih je še 75, ki so vsled težkih poškodb v bolnišnicah.

IZ CLEVELANDA

Dne 2. dec. je v SND na St. Clair Ave. predaval Fr. Zaitz. Govoril je v mnogih naselbinah in nam povedal, da je imel nevrilike z vremenom, ker je deževalo in snežilo. Tudi pri nas je bilo vreme neugodno, a je v zvezi dežju prišlo v dvorano poslušati predavatelja do 250 ljudi.

Naslednji dan sva s soderugom Zaitzem obiskala Frank Černeta, ki ima zlatarsko trgovino v SND, gostilničarja Joe Birka na 63. cesti in St. Clair Ave., Franka Belaja, Martina Šorna, St. Clair Savings and Loan ustanovo, ki jo upravlja Paul Schneller, bila sva pri izdelovalcu harmonik Miksu na Edna Ave., ki je priporočal več sloge med delavci in tolerantnost napram komunistom, pri Johnu Marnu in pri Goe. Kovačiču. V slednjima krajema sva bila bolj hladno sprejeta. S. Zaitz bi bil rad obiskal še mnogo drugih, a začelo je močno deževati, vsled tega sva se vrnila v SND, kjer ga je že čakal Louis Zorko in več drugih soderugov. Te obiske je napravil ne toliko radi naročnine, ampak da se z vsakim nekoliko porazgovori in izve njihova mnenja o listu in o raznih naših aktivnostih.

Jenski koncert Soc. pev.

skega zbora "Zarja" je dobro uspel. Udeleženci so bili s sporedom prav zadovoljni. Imeli smo goste tudi iz drugih krajev, med njimi Antona Stranzarja in njegovo soprogo ter hčerko Rosie iz Detroita. Prianje vsem, ki so zboru izkazali naklonjenost z udeležbo na koncertu, in oglaševalcem, ki so pomagali s svojimi glasili k gmočnemu uspehu. Podpirajmo njihovo podvzetja, kajti s tem pomagamo drug drugemu.

Družinski koledarji gredo hitro izpod rok. Največ jih je dolejš prodal Anton Jankovič — mislim da že nad sto. Tudi naš Ivan Babnik in Mrs. Krancević sta jih že precej razpečala, enako razni drugi člani in članice. Zadnji teden sem obiskala več naših bečlarjev. Bila sem pri Louis Kosmaču, ki je večletni naročnik Proletarca, pri Antonu Zalazniku, ki se je naročil na Proletarca, pri Franku Šilcu in pri več drugih, ki so vsi kupili koledar. Ostala stani še dva, ki sem nato za nju dobila kupe v gostilni pri Millerju. Frank Govekar je prispeval 50c v tiskovni sklad Proletarca.

Jennie Dagarin, zastopnica "Proletarca".

Večerinka in č.ugo

Detroit, Mich. — Klub št. 115 JSZ priredi po daljšem presledku zopet "večerinko" v soboto 17. decembra v Slovenskem delavskem domu na 437 S. Livernois Ave. Ta veselica bo prirejena v prvi vrsti zato, da se okrepi blaginja, v drugi pa, da se snide zavedno delavstvo na prijateljskem sestanku in se v veseli družbi pogovori o tekočih dogodkih. Zabava obeta biti prvovrstna in ako bo prilika, bomo igrali tudi tombolo za purane. Vstopnina je 25c pri čemur je vsteta tudi srečka za \$5.00 v gotovini. Pri d'te vsi in pokažite svojo solidarnost za delavsko organizacijo!

Drama, ki se je svojčas tako lepo razcvetela po večjih naselbinah, je zadnje čase sumljivo zadremala. Igralci, ki so se včasih kar "trgali" za vloge, so postali vsled večne depresi-je malodušni, deloma so se pa porazgubili. Ako pa obstoja še kje dobra skupina igralcev, se pa boji rizike, ker gre s svojimi predstavami navadno v "lukujo". Vzlic temu je Slovenski delavski dom sklenil, da bo s sodelovanjem kluba št. 115 JSZ, vzprijazil dne 15. januarja 1939 glasovito komedijo v treh dejanjih "Venera". V tej igri je nakupljenega toliko zdravega humorja in satire, da bo zadovoljen še tako izbiren obiskovalec naših predstav. Da bo ta komedija tudi igralsko dobro podana, jamčijo sledeči diletantje: Frank Česen, Mary Rant, Jennie Urban, Anton in Mary Česnik, Peter Verderbar in Kristina Kirn. Zato si rezervirajte nedejo 15. jan. izključno za "Venero".

Iz poročil je razvidno, da so bili Frank Zaitzovi shodi, na katerih je predaval o položaju delavstva v Jugoslaviji in v drugih evropskih deželah, zelo zanimivi in dobro obiskani. Zato sta sklenila kluba št. 114 in 115 JSZ, da Zaitza povabita na slično predavanje tudi v Detroit. Kdaj se bo ta shod vršil, bo pravočasno naznanjeno. **Frank Česen.**

Sestanek s Thomasom
V četrtek 15. dec. zvečer bo imel Norman Thomas sestanek s soderugi v Chicagu, ki bo zaupnega značaja. Vršil se bo na 2733 Hirsch Blvd. Vsi člani JSZ so vabljeni, da se ga udeležijo.

Zelo uspešna prireditev milvauskih socialistov
Bazar soc. stranke v Milwaukee, Wis., ki je trajal pet dni, je posetilo 137.000 ljudi, ali 35.000 več kakor lanske leto. Delavsko gibanje ima od njega leto za letom mnogo prebitka, ki ga uporablja v korist svojih kampanj in v podporo dnevniku "New Milwaukee Leader".

Važna seja v Ratonu
Sugarite, N. Mex. — Edino priliko za sestanke nam v teh krajih nudijo društva, ki so združena v federacijah. Zveza društev SNPJ za štate Colorado in severni del države New Mexico bo imela zborovanje v nedeljo 29. januarja v Ratonu. Po seji bo zabava. — J. S.

STRELJANJE V RUMUNIJU

Rumunski kralj Karl je v ikripih. Boji se za svojo deželo, ki jo hoče Hitler pod svojo kontrolo, in boji se za sina in še za mamič, na primer za svojo prijateljico Magdo

Lupescu. Nič ne ve, kaj se bo zgodilo z Rumunijo, predno poteče leto 1939. Nič dobroga ji ne kaže. Kralj Karl je pobil v nji dokajne številne članov fašistične železne garde, toda socialnih problemov dežele ni rešil s tem. Morda tudi sebe ne bo. Na sliki je v pozni streljanji, in pravijo, da ga je ljubezen do streljanja pripravila v odlično postreliti svoje najnevarnejše nasprotnike.

OBOROŽEVALNA TEKMA SE Z VSEMI SILAMI NADALJUJE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Žavniki ne poznajo. V Rusiji in na Poljskem čutijo, da ima Hitler namen prodirati proti vzhodu, zato je Franciji in Angliji obljubil mir, ker ga od njune strani potrebuje, če hoče v centralni Evropi in na račun Rusije uničiti svoje imperialistične načrte.

Poljska ima z Nemčijo nenapadno pogodbo, ki pa ji Poljaki čezdalej manj verjamejo. Poljska vlada je bila s sovjetsko Rusijo zmerom več ali manj sprta in diplomatsko v zelo hladnih odnosih. To je Nemčija v svojih naporih oslabil in izolirati Rusijo spretno izrabljala. Toda po Hitlerjevi okupaciji Avstrije in sudetskih pokrajin je začelo ministere v Varšavi skrbeti za bodočnost svoje države. Nemška narodna manjšina na Poljskem je velika. Poljski koridor smatra Nemčija še zmerom za svojo posest. V prvem sporu s Poljsko ga bo zahtevala nazaj in morda tudi velik del Poljske. V teh skrbih so se ministri v Varšavi ozirli proti Moskvi in uvedli v odnose njih do Rusije bolj prijateljsko taktiko. Začeli so z njo tajna pogajanja, ki so se končala s pogodbo med Rusijo in Poljsko, v kateri jamčita druga drugo prijateljstvo in v slučaju Hitlerjevega napada bržkone tudi pomoč druga drugu. Poljska je "likvidirala" razne spore, ki jih je imela z Rusijo, in sklenila z njo novo "ravnoslovsko pogodbo". Ta dogovor med njima pa bo veljaven le dokler bo Poljska smatrala, da ji je naklonjenost Moskve potrebna vsled nevarnosti pred Nemčijo. Kajti nobena tajnost ni, da sedanja poljska vlada miru Rusijo bolj kakor Nemčijo in da poljski vladajoči sloji sovražijo ruski komunizem prav tako kakor nemški naciji. Nova pogodba med Poljsko in Rusijo je torej nastala ne iz iskrenosti, ampak vsled strahu pred skupno nevarnostjo. Ko hitro pa bo poljska reakcija mnenja, da te nevarnosti ni več, bo obnovila proti Rusiji svojo staro neprijateljsko politiko.

Svojevito kapitalistične družbe je zavratnost in zvižanje, ker je sama na sebi krivična in temelji na izpodkopavanju drug drugega. Zato so tudi pogodbe v nji dvomljive vrednosti in postanejo ob prvi preiskavi te krpe papirja.

VČASIH JE LUŠTNO BLO

Piše Špela Potovčen

Ket vejste, sm dozdej imeva prov zaneč srečo za novice zvedt, zato so ble tud moje storje bel slabe. Sroč sm pa imeva lok u tem, da sm naleteva per ta družabn uštarij na čedno n lušno družbo družabnikov, kso ga počas cukal n pil n debateral. Bli so terjte Francetije, an Janez. strežnik-upravnik mpa jest. Blu jeh i nekaj več, pa so pred šl domu ket sej začeva taprava špiti-rnga.

Skez ravs n kavs tam per bar sm hmav zastopila, da so mel glih pred ano kulturno mitingo, na kter so jih adn druimu prov pošten metal pod nos — deb se kultura lažje n bel razvila... K niblu dost tega že zgor, so začel nadalvat še udspod.

Mene i to začel zanimat, pa sm imeva ušesa udparta n sm ta haupt pojnte koj zapsava, da m kej na ugre. To pa še narveč zato, ksm imeva taparu čenč, da rēdahterju rejs pernesem nekaj novic. Dozdej sm psava sam ud mene n ud Kluka, kar i že gotov usak set.

Janez i še kvartov tam per an miz, k muj taveč France na ao mejno opazko zabrusu u kšit: "Ti pa kar tih bod, grinar! Rad b vejdu, zakej me ket sovražš? A snt kdej kej naredu!" Janez i nekaj djav n kar naprej u kvarte zjov, tok da nism povornj slišava kuga. Sej veste, da sej per kvartah težku imešavat u kakšne špiti-rnge. Kso nehal kvarte špilat, so tadrug špilave šle; pa tud Janez i hmal šov, kse ni marov kregat zavoltega kdo i bel kunšt. Poj so ostal sam se terjte Francetije k taprav gostje, n strežnik-upravnik za potrebo, n jest pa ket pred an tak k pride u starm kraj na ohet na prežo... Pa sm ga rejs spiva an par glažov zastojn, če so prov terjte Francetije potavečm stinži, kar i tud prov — šparej če maš, če nimaš pa morš... Pa moj bizmus ni pišat kakšn so, ampak kuga so klepatl.

Tanarveč France i jemu narveč besede; tadrug i biv narveč vesev n gaj jemu precej pod kapo; tatrejk i pa s taparv prov resn debaterov n muj dokozov, da Marksa pozna samu po brad... n da žet zgleda še nkol ni brav kuga i Marks pisov u tistih tavelkih bukvah. To i bla za tavečga Franceta ana precej gorka za prenest, kse počut da ve nele Marksove štedirnge dodna, ampak pozna tud borzo n bord of trejd n čember of komers. Zato muj to tud koj n precej glsnu pojasn n zavn po bar udaru. Ta trejk France i tud jemu zlo močno štimo k muj odgovoru, da sej s tem izdav, da ni taprav socialist. Poj i pa še potegn v on z varžeta na anmu egclcu zapisan an Marksov befel, ker i blu rečen, da kdor dobi kašn dobičk brez dela, je delavski izkoriščevac n prov taprav kapitalist.

Argot al i zaropotal! U tem štadiju perjatjskih razgovorov i vsa reč zgledava ket an kos tavelke rabuke — paj h sreč stopu umeš tadrug France n je počas uba komarata enmav potolažu. Strežnik-upravnik se ni tov utikat zraum; jest sm pa tud raj vidva, da me ni ubeđen neč badrov, n sm tam-per an miz soje note delava kuga n kok se use te rci gode. Tga sm bva prov zlo veseva, k cev dan nism vidva neč tajkga deblu uredn pisat ucajtnge. Ancajt sej mal pomirl, al tapravga gmaha ni blu tist večer več. Km glih po tavečm imeva vse to zamarkan, i pa spet tavelk France cinčen zahreščov nad tatrejkem:

"Ab se ti kej bol počutu, češ jest prov terdo delov n mal za služu n mseb zlo slab godil?" "Jest na govarim u tem!" i hiter odgovoru tatrejk France. "Jest čem debse usem dober godil!"

"Če sebtta kregala, m jest šov domu," i djav tadrug France n začev sukno ublačt. Men sej zdev, dej biv an drug voržoh. Vos cajt i pogledov na uro n meneov, ket bse nekaj bavu. Merbit se muj zazdel,

deb aoma kej padl po puki češ prepozn perkolovratu domu. Paj res kar šov, čeprov sta mu mal branla tadrugadva; n ksmo mu vsi djal "gudnajt", sta se tud ostala Franceta začasn mal pomirla. Pa niblu prov doug gmah. Hmal sta spet začela pojme čistit adn drugmu, ket i že stara n nearečna upravnik mpa jest. Blu jeh i nekaj več, pa so pred šl domu ket sej začeva taprava špiti-rnga.

"An takle zarukan cepc bo men prava kugaj marksizm, ksm že leta n leta delov u socialističnm gibajn predn sej ud tebe kej slišal!"

"Jest na praum, da nis delov za stvar!" i tatrejk zavpov nazaj. "Jest le tadm, da ket zgleda, da Marksovh buku nis brav, k naprižnaš, dej gemblajne na borz kapitalističn bizmus n da an delove tam nima kej iskat. Zato t še ankat prov razložn povejm, da ket zgleda, poznas ti Karl Marksa samu po brad!..."

Mejduš al i spet zagermel! Topot sm mogva pa že jest stopt umes,tku je zaropotal na ubeh straneh. Tud strežnik-upravnik, ali placgerihter, i djav, dej tazadn cajt domu za jet. Pa smo se rejs počas vsi ven spucal n vsak na sojo stran mahnil prek dom.

Ksm švedrava ke poštrit, sm tuhtala uteh rēh. Paršl mje na misu, dej to napačn, če kdo misl dej več k tadrug lde, čeprov za stvar že doug dela. Usak človk i glih uredn u gibajn, pa češ perstopu mai pred al pa mal posled. Ponavad tist kso bel pozn paršl zavn, še bel unet delajo za stvar ket pa prov tastar mački — k že misljo, da vse vėjo, čeprov so n še zdej le mal berejo...

N sm še naprej djala sama seb, dej to stvar treba prefiksati, da mo bel skup deržal, več delal, pa mejn naumnost ugajnal n klepetal n adn druga šimfal z gardm imenm.

Upam, dem druhe imeva kej bel vesevga za reportat, n vas prov lpu pozravim!

Iz Imperiala, Pa.

V našem domu je 22. novembra zvečer predaval Frank Zaitz o Jugoslaviji in o političnih homatijah, ki prepletajo svet in ga pehajo v blaznost novega klanja. Za njegov govor se mi zahvaljujem, kajti povedal je nam mnogo in tolmačil kako in čemu se dogajajo krivice. Pri aranžiranju predavanja je sodelovalo društvo št. 106 SNPJ in udeleženci so bili ne le iz naše, ampak so prišli tudi z drugih naselbin in razpoloženje po predavanju je bilo izoborno. Udeležba je bila povoljna vzlic neugodnemu vremenu, ki se je silovito poslabšalo naslednjih par dni. Frank Zaitz je res izboren govornik in kdor le ima priliko, naj ga gre poslušati. Mi smo bili z njegovimi izjavami prav zadovoljni, ker so res vredni dela, ki ga vrši Prosvetna matica.

Na Silvestrov večer priredi prej omenjeno društvo SNPJ veselico, na kateri bodo igrale sestre Bergant iz Lisbon, Ohio. Tako veselo se že dolgo nismo poslovlili od starega leta, kakor se bomo v soboto 31. decembra. Ne pozabite torej priti v Imperial, ako morete, in ne bo vam žal naše vesele družbe.

Dasi nismo vraževerni, imamo vsi tudi praznike radi, ne samo delavnike. Tako imamo tu običaj praznovati "turkyday", ali uradno, Zahvalni dan (letos je bil v četrtek 24. novembra) s posebno pojedino v Slovenskem domu. Za ženske, ki kuhajo in strežejo, je to pač "naporni dan", a za druge, ki se zabajo, pa ga lahko označijo po svoji volji. Zenskam je všeč, če morejo goste zadovoljiti, da se pohvalijo z jedačo, pijačo pa jim preskrbi ravnatelj dvorane — seveda proti primerni odškodnini. Dasi je bil dan izredno pust in je snežilo, je bila udeležba jako dobra in pojedina z užitkom pospravljena. Tudi "prosvetni oči" je bil zraven in si pomagal "krepčati živce" po svojih

najboljših zmognostih. Anton Zidanšek je bil to, ki ga tod vsi poznajo. Dejal je, da tako iepiga banketa še ni videl. Upam, da se ni s tem zameril nikomur v drugih krajih, kjer tu in tam tudi prirede kako pojedino.

Gospodinski odsek našega doma je bil tega svojega uspeha kajpada zelo vesel. V Ameriki sem 24 let, pa še nisem doživela takega "Thanksgivinga" kakor letos. Posebno me je vzradostila številna družba članov in članic društva št. 106 SNPJ.

Hvala za kuhano vino, k smo ga bile deležne po svojem delu in želimi dotičniku še mnogo let zdravja in sreče.

Anna Gorenc.

Božičnica SNPJ

Chicago, Ill. — Federacija društev SNPJ priredi za člane mladinskega oddelka božičnico v nedeljo 18. dec. v jednotini dvorani na Lawndale Ave. Kakor več prejšnjih let, bodo tudi na tej božičnici predvajali spored Rdeči sokolici pod vodstvom Anne Beniger. Po sporedu bodo otrokom razdana darila in nato bodo postreženi v spodnji dvorani. Spored se prične ob 2:30 pop. — Poročevalac.

Unije prve odpravljene

V Rumuniji tekmujeja za nadvlado dve fašistični struji: kraljeva in proti-židovska (Hitlerjeva). Na vrhuncu je kraljeva. Odpravila je svobodne unije in še marsikaj drugega, kar je služilo ljudem. Še več pa bi odpravila "železna garda" (fašistična organizacija Hitlerjeve sorte). Obe smeri sta ljudstvu Rumunije kvarni in obema je treba stopiti na nogo. Rumuniji lahko v njenih sedanjih okoliščinah največ pomaga sovjetska Unija, ki pa se — tako izgleda — ogiba zapletitjav, kateri bi jo lahko vrgli v vojno na eni strani s Hitlerjem in na drugi z Japonci.

Špetir radi plemena
Italijanski listi po naročilu svoje vlade zatrjujejo, da Francozi niso romanske rase, ampak povečini potomci Gallov, kar je po njihovi (Mussolinijevi) trditvi "manjvredno plemo". Niso bojviti in kulture so se navzeli od "stare italijanske rase". Zato Italijani nimajo vzroka, da bi se "bratili s tako manjvredno raso."

Listen to the Yugoslav Radio Hour of
PALANDECH'S TRAVEL BUREAU
AND FOREIGN EXCHANGE
Station WWAE, Every Sunday 1 to 2
536 S. Clark St., Chicago. — Har. 3006

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00-4:00; 7:00-8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30-6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

MILLER'S CAFE
5205 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Fino pivo, vino in žganje. Vsak petek ribja večerja, ob sobotah kosila. — Fina postrežba.
Dobra godba.

DR. F. PAULICH
ZOOZDRAVNIK
Ordinira vsak dan razen srede od 9. jutraj do 9. zvečer.
V nedeljo po dogovoru.
PHONE: CICERO 610
2125 SO. 52ND STREET
CICERO, ILL.

PROSVETNA MATICA SE ZAHVALJUJE ZA SODELOVANJE

Meseca novembra je odbor Prosvetne matice aranžiral predavateljsko turo, na kateri je Frank Zaitz govoril o razmerah in o politični situaciji v Jugoslaviji in drugod v Evropi, kjer se je mudil letos nad tri mesece. Dasi je kvarilo aranžmo posebno v Pennsylvaniji skrajno neugodno vreme, so bila skoro vsa predavanja dobro obiskana.

Prosvetna matica je s tem izvršila svojo nalog, in prav tako vsi, ki so pomagali, da so bila predavanja dobro oglašena in stroški kriti s prostovoljnimi prispevki.

Uprave vseh slovenskih domov v Pennsylvaniji, v katerih je predaval Frank Zaitz, so dale dvorane na razpolago brezplačno. Tudi v Ohio so pomagale k znižanju stroškov.

Odbor Prosvetne matice se vsem za sodelovanje in podporo iskreno zahvaljuje. To sporočilo naj velja namesto posebnih pism posebnim odborom slovenskih domov, da si prihranimo delo in poštino.

Za kritje izdatkov te predavateljske ture so bile zbrane sledeče vsote:

Burgertstown, Pa., 19. nov.	\$ 5.02
Pittsburgh, Pa., 20. nov.	8.50
Bridgeville, Pa., 21. nov.	11.50
Imperial, Pa., 22. nov.	9.00
Moon Run, Pa., 23. nov.	5.45
Liberty, Pa., 24. nov.	10.00
Greensburg, Pa., 24. nov. (o vsoti bo sklepala federacija SNPJ Westmoreland county)	—
Willock, Pa., 26. nov.	10.00
Conemaugh, Pa., 27. nov.	10.00
Johnstown, (Moxham), Pa., 27. nov.	7.00
Sharon, Pa., 30. nov.	13.00
Collinswood, O., 1. dec.	12.36
Cleveland, O., (St. Clair Ave.), 2. dec.	35.67

Skupaj prispevano na teh shodih za kritje izdatkov \$137.50

Predavanja v Pennsylvaniji so aranžirali večinoma odborniki slovenskih dvoran, klubov

Workers! Build Your Press!

For all the hokum and capitalistic-interpreted news the average reader is fed daily through the kept press, perhaps it is fortunate that the majority of those who read the daily papers do it in such a casual manner—a mere glance at the main headline plus a sweeping dash through the main article headings, and on to the comics and sports pages where their attention is wholly occupied for an incomparably longer time.

It is, however, very unfortunate that the far too few labor papers, published through great sacrifice and hardship, have such a small circulation and reach but a very limited reading public.

Despite this general handicap we struggle on unrelentingly, convinced that interpretation of current news and events from the working class viewpoint to counteract the polluted stream of diverted, diluted and falsified news issuing daily from the capitalist press is a greater need to the workers in the topsy-turvy world of today than ever.

We are aware of the fact, too, that the daily tabloids can never bare facts to their readers as the labor papers can, due to the very fact that Big Business, through the advertising it has to offer, can and does control and dictate the news and editorial policy of the daily tabloids you read.

Time Marches On

Events in France Since Munich Point to Mild Dictatorship

LOUISE B. JURSEY

Referring to one of my articles published previously in Proletarec, I wrote in regard to the French crisis at that time:

"If the Blum government should suddenly become corrupted after one year's successful administration, it certainly would prove a disastrous and very serious situation, not only to the French people, but, to the rest of the world as well. The Blum government did more during its first year in office in the way of social reforms than any previous French government had done."

Time marches on, conditions either get worse or better, as the case may be, and usually, as the people choose. At times they do not choose altogether too wisely. As a matter of fact conditions in France at present seem to be developing slowly, but very definitely, toward the darker side of life.

Let us go back and glance a bit over the administration of Blum's time. You will remember that some of Blum's most important reforms were: the 40-hour week; holidays with pay; collective bargaining; nationalization of war industries; and general encouragement and growth of the trade-union movement. About the only fault at that time which could be found was the fact that, as wages went up, the price of living commodities also advanced sky-high. However, this in itself is not so bad, as this is the case in any country today.

Let us now come back to the present day situation in France. But first, let me refer you to both Germany and Italy for a somewhat brief review. You will remember that one of the first steps which Germany and Italy took in the beginning of the establishment of a dictatorship was to crush the trade-unions. Labor, they were aware of, had to be suppressed in every possible way, otherwise dictatorship could not prevail. And some of these very fundamental steps we find Premier Edouard Daladier at present taking. For instance:

The 40-hour week, which Blum established, has been abolished by Premier Edouard Daladier; strikes have been as good as forbidden; thousands of arrests have been made of labor demonstrators and labor leaders; and a threat of sending out troops against any strikers who might cause further delay, was firmly stressed by the Premier himself in a radio broadcast.

With these facts in mind, we now begin to wonder, in fact even to surmise, just why Chamberlain and Daladier gave in so easily to Hitler and Mussolini at the Munich conference. They were, as it now seems, both on the dictator's side from the very beginning. At least it seems evident that "the dark mystery" which Dorothy Thompson referred to at the time of the Munich agreement, is unavailing itself quite beautifully. It can be seen very plainly by anyone who reads the papers carefully that Premier Daladier is slowly but definitely endeavoring to establish a somewhat mild dictatorship. Mild, to begin with, and as time

goes on, probably getting a firmer and stronger grip on the whole situation.

It is likewise without a doubt, that the Munich agreement merely encourages aggression of the dictators. In this fact, we now can witness Mussolini's attitude toward the French government in his demands for their colonies. What the dictators will be demanding next, no one can tell as a certainty. One thing is quite certain, however, if Italy does take over the French colonies by force or by faking, might it not at some future date be also demanding that of the British colonies as well? Only time will tell.

The Armament Program

NORMAN THOMAS

All reports make it seem probable that the next stage of Roosevelt's New Deal will be a big armament program to which the President himself, as well as a great many business interests, looks to end unemployment.

Recent callers have reported the fact that the President has said that Germany which has a great armament program has no unemployment. The idea is that the appropriations that otherwise would go to W. P. A. will now go to this armament program.

Behind it, the President hopes to unite very incongruous forces; those who want to fight Hitler in behalf of Russia or the Jews or the British Empire; those who would send no American soldier to Europe and want to make an American preserve out of the Western hemisphere; those who want to make America effective in an inevitable war; and those who believe that big armament will avert war; those who want to protect American investments abroad and those who want to protect some ideal called democracy; and above all, those who can be persuaded that employment in rearmament is better than W. P. A. and that we want to emulate the sorry, impermanent and very dangerous prosperity which Europe is finding in the arms race.

BROWDER FOR BIG ARMY

The people who talk rearmament cannot agree on a concrete program or a policy. A great many of them are moved only by emotion and not at all by reason. The real militarists know what they want. Some of you may have heard Major Simmons who took part with me in an informal dinner table discussion over the Columbia Broadcasting System. He declared frankly that we need a bigger army to preserve "order" at home and to protect investments abroad.

On the other hand, Earl Browder recently in Washington is quoted as saying that heretofore Communists had opposed armament but they would no longer oppose it if they were convinced that American arms would be used "against fascism," which means, if they could be convinced that American arms would be used somehow for Stalin at a time when it becomes steadily harder to distinguish in very important respects between Stalin's totalitarianism and Mussolini's.

SOCIALISTS FIGHT WAR

In view of all these things, we shall have to fight, when Congress reassembles, a vast program of armament backed by Capt. Katerson of the Daily News who wants no American boy to go to Europe, and the Daily Worker, which is certainly far more interested in the defense of Russia than in the defense of Patagonia.

At the head of this motley army will ride that gallant knight, Presi-

Branch 1, JSF, Preparing For New Year Eve Party

Chicago, Ill. — The main and outstanding New Year's Eve attraction for members of Branch 1, JSF, and their friends has been, for many years, the New Year's Eve Party sponsored by the Branch.

As formerly, this year's party too will be held at the SNPJ Hall.

All preparations made so far point to another gala affair with two good orchestras on hand, one in the main auditorium and one in the lower hall to accommodate the many followers of this annual party.

Regular attendants of former years have not waited for our urging to reserve the date. To others we suggest that you get your tickets in advance and be sure of a real New Year's Eve celebration.

1,100 STRIKE ON TWO CHICAGO HEARST PAPERS

Both of Hearst's Chicago newspapers, the Chicago American and the Chicago Herald-Examiner are tied-up and appearing irregularly because of a strike of its employees, members of the American Newspaper Guild.

Mass Firing Charged

Richard Sellers, international representative of the guild, said the strike was in protest against "17 months of assault upon trade unionism," mass firing, violations of editorial contract and refusal of the company to negotiate. He said 1,100 guild members were participating in the strike and that 3,000 editorial, circulation and business department workers would be affected.

"This is the biggest strike in the history of the guild," he said, "and we will extend it to all of the Hearst newspapers through the country if necessary."

The cost of a bottle of medicine, the National Consumers Tax commission reports, goes, in part, to pay 172 taxes levied on every step of the production and marketing of the product.

dent Roosevelt, with all flags flying. The danger is that in foreign affairs, once more, he will ride away rapidly in all directions — as he has been doing.

Socialists in opposing this incongruous alliance for a big army and navy, an alliance which confidently expects, as the President has already told his callers, support from both the A. F. of L. and C. I. O., will also have to be prepared to accept a degree of temporary comradeship from men and groups whose opposition to big armies and navies is for different reasons than ours.

HOMES, NOT BOMBERS!

Nevertheless, we shall have to make our own position plain and in particular we must be as persuasive as possible in reaching the workers against the propaganda that teaches that the armament race means jobs. So perhaps, it does for some workers, but the process of transferring the unemployed to the work created by new armament will be much harder and slower than many have understood.

If armament is to be substituted for a relief program, hundreds of thousands of people will suffer very sorely before they can be employed. Besides, an armament race is the worst possible long range program for prosperity. It produces nothing to satisfy immediate consumers' wants, and nothing of itself productive. We must insist harder than ever that what we want is houses, not bombers or battleships.

Next, we must insist that no matter what other people think, once we get a huge army and navy, it will be used as Major Simmons calmly assumes, in behalf of what he calls "order" at home; that is in suppressing the workers, and in behalf of investments. There is no man who, as president of the United States and Commander in Chief of the army and navy, can be trusted with the huge forces now thought necessary by the enthusiasts.

Socialist Campaign In Berks County, Pa. Cost \$3,290

Raymond S. Hofses, treasurer of Local Berks County Socialist Party, Pa., filed a financial statement showing expenditures in the recent campaign totaling \$3,290.30, with all bills paid.

Of the sum expended, \$787.91 was received as campaign contributions from individuals and \$2,502.39 was transferred from the General Party Fund, which is accumulated for Socialist educational purposes by the sale of dues, stamps, literature, etc., by proceeds of picnics and social functions, and by contributions throughout the year from members and sympathizers to the party organization.

CLEVELAND DOINGS

By Andrew Turkman

—And Kokosar, having already paid thrice the price for his little escape in the confidential inn of Stefandek's, the scheming proprietor, paid a fourth time, but in a different way, to his much-feared and dominating spouse when they arrived at their home.

With this impression in their minds, the audience watched the curtains close on another chapter of the history of the Soc. Singing Soc. "Zarja". A rather chilly feeling prevailed among the audience at the beginning of the program, but as number after number smoothly unraveled itself, the spectators became more appreciative; and when the operetta "Slannati vdovec" was over, they were acclaiming the presentation as one of the best in the last eight years.

Inspired by the natural and much-liked acting of Anton Epich, the rest of the cast, composed of the younger people of "Zarja", carried out their parts so well that they brought comments from more than one person who witnessed the play. This bears out the statement I made some weeks ago, concerning the acting of our group of "youngsters" before an appreciative audience.

The evening dance brought a throng of people and helped a great deal to make the whole affair a success, both spiritually and financially. I now wish to take this opportunity to thank everyone who was in any way connected with the concert, and special mention to Mrs. Babnik, the prompter, to whom all looked when in doubt about the next line.

Glancing through the local paper, I noticed a brief item that informed me of a ceremony that had taken place in France. An official of the German government had placed a wreath on the tomb of the "Unknown Soldier" of France, to create a better feeling between the two nations. Mercy me! I wonder if perhaps the Nazis are sure that the "soldier" did not at one time have a trace of Jewish blood in him!

Talking, or rather, writing of Nazis brings to my mind the recent appearance of Frank Zaitz in Cleveland. Despite the rain Friday, Dec. 2, a group of approximately two hundred people turned out to listen to Comrade Zaitz speak on his recent tour through much-disputed parts of Europe. His observations were very clearly presented and left the listeners much more enlightened than when they arrived. In Yugoslavia the newspapers are censored time after time. The editors play a game of chance with the censors as they try to slip a certain article through. Sometimes articles that the editor is certain will not pass, do pass, and others are censored for almost no reason at all. These are only some of the hardships that face the Proletarian in any country ruled by a dictatorship. Comrade Zaitz pointed out the fact that the lack of Slav union, and the constant bickering among themselves makes the Slav nations an easy prey to such schemers as Hitler and Mussolini. However, there is hope that some day the tenacious and tedious work of the much-suppressed labor movement will bear fruit and the proletarian will come into his own.

In answer to the appeal of Proletarec for funds to carry on its work, Branch No. 27 at its meeting of Nov. 30 donated twenty-five dollars, making it a total of fifty dollars in donations to Proletarec this year. I hope this last donation receives more attention than the one made in the Spring.

Sales of the American Family Almanac are going along at a fair rate of speed, despite the poor monetary state in which we find ourselves this year. One good suggestion by the secretary was that vendors of the Almanac attempt to get the name and address of every person to whom they sell Almanacs, for further contacts.

The yearly meeting of Branch No. 27 will be held on January 6, 1939.

Wednesday, December 21, the people of Cleveland will decide as to whether or not the Cleveland Municipal Plant shall be extended. As Socialists and workers, it is our duty to work for the extension. The extension of the Municipal light plant will bring a PWA grant of approximately five and one half million dollars, which means that many unemployed will be able to earn a living. At the same time the cost of electricity for the whole city will be reduced because the privately owned Cleveland Electric Illuminating Company will also have to lower its rates in order to compete with the Municipal plant. A few years ago when the same question was put to the ballot, it was defeated by a last minute propaganda spurge by the privately owned C. E. I. Co. which did a fine job of convincing the people that the tax rate would be increased by the extension. The fact remains that the Municipal light plant will pay for itself out of its earnings, consequently, the tax rates will NOT be affected.

Carry on the word to your friends, neighbors, etc., to vote FOR the extension of the Cleveland Municipal Light Plant on Wednesday, December 21.

Newspaper Guild Smashes Resistance Of Anti-Unionists In Wilkes-Barre, Pa.

Signing of Model Contract By Wilkes-Barre Publisher Drives Wedge in Newspapers' Defense

The anti-union wall of Wilkes-Barre's four newspaper publishers, who have done no publishing at all since American Newspaper Guild members struck two months ago, was broken when Publisher Thomas F. Heffernan of The Sunday Independent signed a model contract providing for the guild shop and substantial pay increases.

Heffernan's contract left the owners of the three daily papers out on a limb. Their excuse has been that they couldn't negotiate with the guild because they might violate the Wagner act by "coercing" non-members into joining the guild.

Gain Big Raise

Pay increases of \$5 to \$15 weekly were won by the 11 staff members. Correspondents, rewrite men and deskmen all get substantial increase in pay.

The contract provides that guild members will not be required to handle struck work or pass any picket line. Dismissal bonuses, which have been vigorously opposed by the other three publishers, will run up to 20 weeks' pay. No exceptions are permitted. The publisher agrees to take out insurance so that the full

Lectures Well Attended Despite Bad Weather

Johnstown, Pa. — It snowed all day, that is, Sunday, Nov. 27, and I was beginning to feel that hardly anyone would attend the meetings at which comrade Frank Zaitz was to speak. When we arrived at the Conemaugh Hall I was much surprised to find a nice crowd already gathered. Among them was our Slovene farmer, Anton Bombach, of Vinco, who said to me, "Rain, shine or snow, I was determined to attend this lecture, and here I am!" Of course, I was glad to see him like a lot of our other friends present because they came in spite of the miserable weather.

Andrew Vidrich presided and explained the purpose of the meeting. Joseph Turk and his two sons rendered several musical selections which were well received. Mr. Turk can feel right proud of his boys and I wish them a successful musical career.

Frank Zaitz needed no introduction. Most of us know him thru his work, that is, Proletarec, The May Herald, The American Family Almanac, of which he is editor and thru his activity as a member of the Supreme Board of the SNPJ. For an hour and a half he described the political and economic conditions of the various countries thru which he traveled. At the close of his talk several questions were asked which he gladly answered.

A collection to defray some of the expense connected with comrade Zaitz's speaking tour netted ten dollars.

To all who contributed, to Joe Turk and his sons, and to the Board of Directors for the free use of the hall, we say, "Thank You!"

At the Slovene Workers Home in Moxham that evening we had another fair turn-out even though the roads were icy, making it difficult for motorists to drive up the hillside where the hall is located. As in Conemaugh, he told his listeners of the trends toward fascism in the various European countries and of the suppression of free speech, the press, and essemblage. In conclusion he urged the continued support for the Educational Bureau, Proletarec, The American Family Almanac and The May Herald. His talk was well received even though Joe Plantan tried to confuse the listeners with irrelevant questions which did not pertain to the purpose of our meeting.

Yours truly presided and Frances Vidrich and Theresa Glavach made the collection which amounted to seven dollars. We thank them for their kind donations and the Board of Directors for granting us the hall free of charge.

"We should have more such lectures," said a friend to me after the meeting. I agree with him and feel quite sure that every effort will be made by executives of the Educational Bureau to sponsor speaking tours more often hereafter. But first let's have a greater number of lodges supporting this institution. It is the only Slovene organization in America that has distributed thousands of books and pamphlets; serviced hundreds of its affiliated units with plays, dramas and other program material; and, occasionally sponsors lectures such as comrade Zaitz has just completed.

It can and will continue to do these things even on a wider scope if we all pitch in and do our share.

John Rak.

bonus can be paid in the event of death.

Jobs Safeguarded

Another unusual feature of the contract is that continuity of service, upon which dismissal bonuses are computed, can be broken only by payment of the bonus. Thus an employee who resigned for an interval would be entitled, after reemployment to dismissal pay based on his total period of service.

Standard features are the five-day, 40-hour week, two-week paid vacations and sick leave. The contract, negotiated by Vice Pres. Morris Watson of the ANG, marked a substantial victory for the guild, since it was known that the three other publishers had brought heavy pressure against Heffernan to keep him from signing.

REVOLT WITHIN FARMER-LABOR PARTY LOOMS

Many Members Believe Leaders Have Been Too Tolerant of Communists

Candidly facing the defeat of Governor Benson for re-election by a plurality of nearly 300,000 votes for the Republican candidate, the Farmer-Labor Association is preparing for a thorough overhauling of its organization, policies and methods at the state convention to be held in St. Paul on January 27 and 28.

Dissatisfaction prevails among members for various reasons. One of the main revolts coming from the trade unions whose members protest that the leadership has been too tolerant of Communist penetration of the movement.

Politicians Seek Jobs

Coupled with this Communist tolerance has been the development of office itch and a hunt for patronage which has brought some demoralization and has discouraged idealists who stand for principles against an impractical opportunism.

"State employees and department heads were permitted to control the actions of state, district and county conventions," declares the Minnesota Labor Advocate.

"Representatives of organized labor were forced to take a back seat as their voices were stifled by the constant booming of aspiring political big shots."

The same publication also declares that some Communists were placed on the state's payroll and they used these jobs as springboards for promoting Communist ideas. "Thinking persons in the labor movement," says the Labor World, "know that the issue of Communism is over-emphasized, but the F.-L. leadership made a mistake when it ignored it entirely. "It is foolish to deny that known Communists, Communist sympathizers, half-baked radicals and parlor pinks have been prominent in F.-L. activities and have been virtually welcomed by those who controlled association destiny in recent years."

WHEN FRENCH WORKERS GET THEIR DANDER UP

Clashes between strikers and gendarmes have been reported in the latest crisis in France, marked by the general walkout of 2,000,000 members of the French labor unions.

HAPPY BIRTHDAY

To the Milwaukee Leader the first issue of which appeared Dec. 7, 1911.

The paper has been published daily without interruption since then.

During all this time there has been only one change in management. The Wisconsin Guardian Publishing Company was organized early this year to take over the publishing responsibilities shouldered for more than a quarter of a century by the Milwaukee Social Democratic Publishing Company.

Through the recent elections the paper adhered to its motto, "Aggressive, Liberal, Independent."